LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs, DP Camp Erlangen, Oberst Drausnick-Str. 1. Printer: Ulmer & Ungeheuer, Ludwigsburg, Körnerstr. 16. Published twice weekly. Circulation: 14.000

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 68 (292)
Sestdien, 1949. g. 25. jūnijā
Iznāk trešdienās un sestdienās. Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V. Lambergs; galv. red. vietnieki: M. Čulītis un A. Klāvsons. Redaktori: A. Bolšteins, Fr. Igals, J. Jēkabsons, F. Krusa, B. Kīselis, H. Mindenbergs, A. Ozols, E. Raisters, L. Švarcs. Redakcijas adrese: Esslingen/N., Uhlandstr. 8, tel. 17339.

Nākotne rādīs, ko devusi Parīzes konference

Bedels Smiss brīdina amerikāņus

Agrākais Savienoto valstu vēstnieks Bedels Smiss otrdien teica radio runu Ņujorkā, ko pārraidīja 500 NBC stacijas. Amerikāņu diplomāts brīdināja nenovērtēt komūnismu pārāk zemu, kas izlieto visus līdzekļus, lai pakļautu sev pasauli. „Savienotās valstis šobrīd ir drošākā brīvības citadele," teica Smiss, „tāpēc tām jābūt stiprām, lai nodrošinātu mieru un kārtību. Uz mums gulstas vislielākā atbildība." Runas turpinājumā agrākais ASV vēstnieks raksturoja komūnismu kā fanātisku cilvēku apvienību, kas vēlas sagrābt varu un rīkojas pēc devīzes „mērķis attaisno līdzekļus." Komūnisti vispirms cenšas iegūt noteikšanu valsts aparātā un kad tas panākts, pakāpeniski izpleš savu varu arī pār kaimiņu valstīm. Pēc Smisa domām, atklātu agresiju Maskava neuzdrošināsies sākt. Padomju savienība paradusi uzmeklēt demokratiju vājākās vietas un tad rīkoties. Politbirojs domā, ka tam ilgāk pietiks pacietības gaidīt nekā Savienotajām valstīm. Runas beigās Bedels Smiss norādīja, ka demokratiju un ASV stiprums meklējams Maršala plānā, Atlantika paktā un Eiropas apbruņošanā.

Sagatavo ungarus Rajka prāvai

Times speciālkorespondents ziņo no Budapeštas, ka ungāru komūnisti sākuši sagatavot tautu bijušā ārlietu ministra Rajka prāvai, ko, kā zināms, apcietināja pirms nedēļas. Budapeštas laikraksti publicējuši ziņas, ka „valdība saņemot katru dienu neskaitāmas telegrammas no provinces, kurās prasīts stingrs sods Rajkam." Arī fabrikās notiek strādnieku mītiņi. Tajos „vienbalsīgi pieņem rezolūcijas par Rajka sodīšanu." Ļaudīm, kas atstājuši Austrumeiropu, šis komūnistu paņēmiens nav nekas jauns. Arī Latvijā boļševiku pirmajā okupācijas gadā fabrikās un uzņēmumos pieņēma tādas pašas „vienbalsīgas rezolūcijas", jo balsot pret nozīmēja nokļūt NKVD.

Londona domā, ka krievi pildīs solījumus, ja rietumi būs stipri

Kopš Atlantika pakta parakstīšanas, 1949. gada otrs svarīgākais politiskais notikums bija Parīzes četru ārlietu ministru konference. 28 dienas trīs rietumu demokratiju ārlietu ministri cīnījās ar Padomju savienības redzamo ārpolitikas vadītāju — Andreju Višinski. Tagad šī cīņa formāli ir galā. Dīns Ečesons, Ernests Bēvins un Roberts Šumans var atviegloti uzelpot — viņu bezgalīgā pacietība, iecietība un labā griba panākt „kaut kādu vienošanos" tomēr devusi panākumus. Berlinē krievu militārpārvaldes ģenerāļi taisās likvidēt dzelzceļnieku streiku, gar Helmštetes-Magdeburgas autoceļu atvelk pēdējos garnizonus, lai radītu brīvu pieeju ielenktai pilsētai un Rietumvācijas rūpniecība steidzīgi kalkulē cenas, par kādām pārdot izkāmejušai Vācijas austrumu joslai līgi neredzētās kurpes, tekstilijas, ogles un alumīnija kaņotes.

Lai gan pagājušas tikai 48 stundas, kopš ar drāmatisku beigu akordu šķirušies četri lielie, pasaules politiskie kommentātori, politiķi un arī caurmēra pilsonis jau guvis diezgan noteiktu ieskatu par to, cik šī konference bijusi vērta. Raksturīgākais šajos vērtējumos ir tas, ka Londonā par Parīzi domā citādi nekā Vašingtonā, bet Vīnē vai Belgradē ieskati ir diametrāli pretēji.

Tie žurnālisti, kas četriem ārlietu ministriem pēc viņu atgriešanās noprasīja, ko viņi īsti paši domā par konferences panākumiem un nozīmi, jau Parīzē bija caur saviem kollēgām sarunājuši, ka pirmajā dienā apmainīsies informācijām, lai visu izteikumus varētu likt parallēli viens otram. Kopaina, kā to savāca Columbia Broadcasting Co., rādījās šāda: Ečesons domāja, ka Parīzes konferences iznākums esot „jānovērtē reālistiski". Ernests Bēvins Londonā piesardzīgi norādīja: „Viss atkarīgs no tā, kā krievi interpretēs šo mūsu noligumu." Austrijas ārlietu ministrs Figls Vīnes dzelzceļstacijā smaidīdams kratījās vaļā no žurnālistiem: „Parīzes konference mums devusi vairāk, nekā jebkad cerēts." Belgradē ārlietu ministrijā ārzemju korespondenti redzējuši „dusmās nobālušas sejas un sakniebtas mutes". Divpadsmit stundas pēc oficiālā komunikē paziņošanas Tito ārlietu ministrija publicēja notu, kurā teikts: „Jugoslavija nekad nesamierināsies ar Parīzes lēmumu. Mēs pret to cīnīsimies visiem spēkiem. Karintiju Jugoslavija nekad neuzdos. Četru lielo lēmums par mūsu minoritātēm lidzinās diktātam, ko mums uzspiež ar varu. Dabīgi, ka tas mums izraisa rūgtumu un sašutumu."

Visnoslēpumainākā, atturīgākā un necaurredzamākā, protams, bija Maskavas redakcija. Skaidrāko padomju politiķu vērtējumu par Parīzes konferenci otrdienas rītā deva Pravdas ievads, definējot Parīzes konferenci par „ievērojamu soli četru ārlietu ministru sadarbības atjaunošanai."

Tie korespondenti, kas no pirmās līdz pēdējai dienai bija izsekojuši Parīzes konferences gaitu, vērtēja visai piesardzīgi. Tā CBC korespondents Stedevens par vienīgo reālo četru lielo sarunu ieguvumu minēja miera līguma projektu ar Austriju. NBC Parīzes kommentātors Oblenskijs par šo konferenci teica: „Ja Parīzes konference bija ar kaut ko ievērojama, tad pirmām kārtām ar ārlietu ministru neredzēti pukaino valodu un krāšņajiem salidzinājumiem, kādos runāja lielie diplomāti. Konferences nozīme būs redzama tikai tuvākā nākotnē, kad krieviem būs no vārdiem jāpāriet pie darbiem. Tiklab Ečesons, kā arī Bēvins vairākkārt privāti uzsvēra, ka rietumu pasaulei sen jau kļuvis skaidrs viens fakts — Padomju savienība pilda līgumus tikai tik ilgi, cik tas viņai izdevīgi. Visumā Parīze radījusi lielu atvieglinājuma sajūtu un mierīgāku atmosfairu. Ja atceras, cik saspīlēta tā bija taisni pirms viena gada, kad krievi sāka Berlīnes blokādi, tad pat vislielākajam pesimistam Parīze liekas reāls ieguvums."

Pasaules presē lasāmi līdzīgi ieskati. Ievadnieki ir vienis prātis, ka aukstais karš turpināsies. Daudzi paredz, ka tas kļūs pat vēl asāks: Četru lielo savstarpējās attieksmēs un saimnieciskā sadarbībā radīsies normālāks stāvoklis, politikā diez vai uzlabosies. Raksturīgi tanī ziņā ir Ečesona vārdi, ko viņš esot teicis Trūmenam Laguardija lidlaukā pie Ņujorkas, kur ASV prezidents viņu personīgi sagaidīja: „Es nedomāju, ka mēs Parīzē esam sasnieguši kaut ko lielu. Tomēr šīs 28 dienas pie viena konferences galda ir panākums. Nākotne to rādīs."

Punktu uz i spriedumos par Parīzes konferenci uzliek BBC korespondents Moriss Lētijs: „Visumā Londonā valda piesardzīgi apmierināts noskaņojums. Anglijas valdība cieši pārliecināta, ka Parīzes konferences nolīgumu vērtība kļūs redzama tikai tad, kad mūsu partneri iedarbinās savu birokratisko aparātu, lai īstenotu Parīzes komunikē.

Krievi vārdus pārvērtīs darbos par tik, par cik rietumnieku pusē būs reāls spēks. Mēs nedrīkstam kļūt vājāki. Gluži otrādi — mums jāturpina sava reālā spēka vairošana. Rietumeiropai jākļūst arvien stiprākai kā militāri, tā saimnieciski. Jo augs mūsu spēks, jo mazināsies saspīlējums rietumu un austrumu starpā un pasaules politika ieies mierīgākā gultnē." **O.-B.**

Taks atteicies no amata

No Ženēvas ziņo, ka IRO ģenerāldirektors Viljams H. Taks (Tuck) atteicies no amata. Vaicāts par demisijas iemesliem, Taks izteicies, ka viņu uz šo soli spiedušas domstarpības, kas izcēlušās starp viņu un dažām valstīm — IRO dalībniecēm. Par atteikšanās lūguma pieņemšanu spriedīs IRO izpildu komiteja, kas sanāk jaunnedēļ. **Taks lūdzis viņu atbrīvot ar 30. jūniju.**

„Ķīnas spoks" pie konferenču galda

Maotsetunga atzīšana un amerikāņu stratēģiskās pozicijas Formozā un Indoķīnā

Nacionālās Ķīnas valdība otrdien paziņoja, ka bloķēs visas tās ostas, ko ieņēmuši komūnisti. Šajā sakarībā brīdināti ārvalstu kuģi, nepaklausības gadījumā piedraudot tos bombardēt. Ar komūnistu ieņemto territoriju aizliegta satiksme arī starptautisko aviācijas sabiedrību lidmašīnām. Blokādes sākums pieteikts uz svētdienu. Bet nenogaidot šo terminu, nacionālistu lidmašīnas jau uzbruka britu tirdzniecības kuģim Anchises un vairākiem tiešiem trāpījumiem to smagi bojāja. Četri jūrnieki ievainoti. Pēc šī starpgadījuma britu iestādes telegrafiski pavēlējušas saviem kuģiem atkal atgriezties Honkongā.

Pa to laiku ķīniešu komūnistu armijas virzās aizvien tālāk uz dienvidiem. Ārzemju militāristi domā, ka jau vistuvākā nākotnē nacionālās Ķīnas vara nesniegsies tālāk par Formozas salu. Rietumu demokratiju galvaspilsētās pašreiz apsver jautājumu, ko darīt tādā gadījumā, ja Maotsetungs iegūs savā noteikšanā visu Ķīnu.

Eventuālo komūnistu valdības atzīšanu netieši zondēja padomju ārlietu ministrs Višinskis Parīzes konferencē. Viņš bija ierosinājis jau vistuvākā nākotnē apspriest arī Japānas miera līgumu, ko rietumu sabiedrotie noraidīja. Times politiskais redaktors domā, ka Višinskis Japānas miera līgumu vēlējās izmantot, lai iegūtu koncesijas Tālajos austrumos un piespiestu demokratijas atzīt Ķīnas komūnistu valdību. Maskavai Tālajos austrumos šobrīd ir tikpat stipras pozicijas kā ASV un Lielbritānijai Eiropā. Lai gan Ečesons un Bēvins šo Višinska manevri saprata jau pašā sākumā, New York Times korespondents Hailejs konstatēja, ka pie konferenču galda visu laiku sēdējis arī „Ķīnas spoks".

„Kad ASV ārlietu ministrs priekš mēneša devās uz Parīzi, viņš bija norūpējies par Vācijas problēmu, kad viņš atgriezās mājās, viņa rūpes bija veltītas Ķīnai," raksta New York Herald Tribune. Jau atceļā uz Ņujorku, Ečesons esot studējis pēdējos notikumus Ķīnā. Višinska taktika Parīzē ASV ārlietu vadītājam pierādījusi, ka Pad. savienība necer uz ekspansijas iespējām Eiropā, bet domā savus mērķus piepildit Ķīnā. Komentāra beigās laikraksts domā, ka Ečesons varbūt jau vistuvākā nākotnē valdības vārdā sniegs paskaidrojumus par Tālo austrumu problēmu.

Padomju savienības pirmais mēģinājums attiecībā uz Ķīnu neizdevās. Bet tas nenozīmē, ka Maskava nepūlēsies savus plānus īstenot, sevišķi vēl tāpēc, ka arī rietumu demokratiju starpā nav skaidrības par Maotsetunga atzīšanu. 3.000 amerikāņu un britu tirgotāju un uzņēmēju, kas palikuši Šanghajā un cer taisīt labus veikalus, vēlas, lai ASV un Lielbritānija eventuālo komūnistu valdību atzītu vismaz de facto. Ievērojot milzīgās iespējas un plašos Ķīnas tirgus, rietumu lēmums var būt Maotsetungam arī visai pozitīvs, lai gan kāds amerikāņu politiķis rezignēti izteicies: „Mēs ieguvām Luksemburgu, bet pazaudējām Āziju."

Amerikāņu armijas žurnāls par piespiedu mobilizācijām Baltijas valstīs

Amerikāņu okupācijas armijas nedēļas žurnāls „Troop J & E Bulletin", ko lieto par mācības līdzekli karavīriem, savu 1. maija izdevumu veltījis trim Baltijas valstīm un Somijai. Ar objektīvu izpratni attēlotas Baltijas tautu likteņgaitas — nacionālie centieni, neatkarības cīņas, Baltijas valstu tapšana un veidošanās, krievu un vācu okupācijas posta gadi, iemesli, kas spieda baltiešus doties trimdā un trimdinieku tagadējās problēmas.

Interesanti pakavēties pie dažiem konstatējumiem. Pieskaroties valsts iekārtu maiņai Lietuvā 1926., bet Latvijā un Igaunijā 1934. g., raksta autors aizrāda, ka jauno valstu ultrademokratiskās satversmes bijušas radītas ASV prezidenta Vilsona ideālisma ietekmē, ņemot par paraugu moderno rietumu demokratiju satversmes. Mērķis bijis labs — nodrošināt tautai suverēnu varu. Bet vairāku faktoru kombinācija — ekonomiskās grūtības, apdraudējums no lielo kaimiņu puses un partiju politiķu pieredzes un demokratiskas prakses trūkums, dažkārt arī korupcija, — novedusi pie demokratiskās iekārtas atvietošanas ar autoritāro. Tomēr arī autoritārās iekārtas laikā nekad peesot notikusi pilnīga atkāpšanās no konstitūcionāliem principiem. Vēlākos gados pat bijušas zīmes par atgriešanos pie demokratijas.

Runājot par vācu okupācijas laiku Baltijas valstīs, autors norāda, ka vācieši centušies papildināt savu dilstošo armiju ar Baltijas vīru iesaukšanu. Neraugoties uz pretestību, ar spaidu līdzekļiem viņi izdarījuši iesaukšanu kā armijā, tā arī piespiedu darbos.

Kad padomju karaspēks no jauna ielauzies Baltijas valstīs, daudzi baltieši tikuši evakuēti spaidu kārtā, bet tūkstoši paši devušies uz rietumiem, lai izvairītos no jaunā padomju laikmeta.

Tālāk autors norāda uz baltiešu DP rosīgo darbu trimdā. Daudzās latviešu un igauņu rīkotās izstādes pārsteidzot ar lietpratīgi un mākslinieciski pagatavotiem eksponātiem. Tūkstoši baltiešu labprātīgi strādājot okupācijas spēku darba vienībās. Kāda no šīm darba vienībām pat piedaloties Berlīnes gaisa tilta apkalpošanā.

Totālitārisms apdraudot simtiem miljonu cilvēku. Baltiešu esot tikai nedaudzi miljoni. Tāpēc viņu problēmas pašlaik nevarot izvirzīties priekšplānā. Bet tās neesot aizmirstas.

Piezīmējams, ka šai rakstā, kas tik izprotoši iztirzā Baltijas tautu likteņus, ir mums nepieņemams apgalvojums, ka Pad. Krievijas un Baltijas valstu 1920. g. mierlīgumi esot augstsirdības paraugs no Pad. Krievijas puses. Pēdējā visos trijos līgumos esot deklarējusi savu brīvprātīgo atteikšanos uz visiem laikiem no suverēnitātes par Baltijas tautām un viņu zemēm.

LCK informācijas nozare, nosūtot žurnāla izdevējam savu pateicību par objektīvo rakstu visumā, motivēti aizrādīja uz pēdējā slēdziena nepareizību.

Sūtnis J. Feldmanis ieradies ASV

Jaunieceltais Latvijas sūtniecības vadītājs Vašingtonā sūtnis J. Feldmanis no Šveices 13. jūnijā ieradies Ņujorkā. Lietveža A. Dinberga un sūtniecības darbinieku sagaidīts, sūtnis J. Feldmanis devies tālāk uz savu jauno darba vietu Vašingtonā.

LATVIEŠU DIPLOMĀTA LAULĪBAS VAŠINGTONĀ

Latvijas sūtniecības Vašingtonā lietvedis Anatols Dinbergs 10. jūnijā Vašingtonā salaulājies ar Vašingtonas kolledžas vēstures profesori R. H. Baueri no Cīriches.

M. Vētra pie Kanadas ģenerālgubernātora

Kanādas ģenerālgubernātors vikonts Aleksanders pieņēmis īpašā audiencē Kanādas latviešu nacionālās apvienības un Latviešu palīdzības vienības priekšsēdi Marisu Vētru, kas tam nodevis latviešu balvu — koktēlnieka Lejiņa darinātu šķīvi ar Lāčplēša attēlu. Ģenerālgubernātors lūdza nodot visiem Kanādas latviešiem viņa sirsnīgākos sveicienus un pateicību par dāvināto balvu.

SOMI ATCEĻ KOMŪNISTISKO INFORMĀCIJAS VADĪTĀJU

Somu radio informācijas daļas vadītājs Vuolio Joki atcelts no sava amata, ziņo BBC. Par atcelšanas iemeslu min apstākli, ka Joki bijis komūnistiski noskaņots un ar šo savu politisko pārliecību ietekmējis Somijas radiofona informāciju.

Angļu saimniecībai trūkst 35.000 vīru

Apakšnama deputāts Brenden Brekens, kas kara laikā bija Anglijas informācijas ministrs, kādā sapulcē nopietni brīdināja savus klausītājus no neizbēgamas saimnieciskas krizes. Viņš pārmeta finanču ministram S. Kripsam nepamatotu optimismu un aicināja angļus uz patstāvīgu domāšanu un spriešanu. Par to pašu tematu runāja arī ģenerālprokurors sērs Savkross. Viņš sevišķi pieskārās cenām, kas nav apkarojamas ar mechanisku samazināšanu vien, bet kuru pazeminašanai ievērojami paaugstināma arī produkcija.

Kritisks stāvoklis iestājies ogļrūpniecībā, kuŗā trūkstot strādnieku. Līdz šim vēl izpalīdzējās ar demobilizēto karavīru, Andersa korpusa poļu un Eiropas DP iesaistīšanu. Visi šie darba spēka avoti tagad izsīkuši un gada beigās no paredzētā plāna iztrūkst jau 35.000 vīru. Nacionalizēto raktuvju pārvalde un ogļraču arodbiedrība tamdēļ lūgušas valdību atkal atļaut strādniekiem mainīt darba vietas. Tad iespējams, ka vecie ogļrači, kas kara laikā pārvietoti uz citām rūpniecības nozarēm, atkal atgriežas raktuvēs, kur daudz lielāka izpeļņa, kaut darbs arī grūtāks. (DM).

Streiks apdraud Italijas kviešu ražu

Laukstrādnieku streiks, kas turpinās jau vairākas nedēļas, nopietni apdraud Italijas kviešu ražu. Uz laukiem trūkst strādnieku, ko varētu iesaistīt darbā, bet pilsētnieki, baidīdamies komūnistu atriebības, labāk pavada laiku bezdarbībā. Italijas lauksaimniecības ministrija pašreiz apspriež pretsoļus, lai glābtu š. g. kviešu ražu. Aizvien vairāk paplašinas arī itaļu ostas strādnieku streiks. Pirms 2 nedēļām tas sākās Genujā. Tagad darbus pārtraukuši arī Livorno un Neapoles ostas strādnieki. Nemieri un sadursmes ar policiju bez tam notikušas Venēcijā un Triestas brīvostā.

Nošauts ģenerālis Pika

Otrdienas rītā kādā Prāgas cietumā nošauts agrākais Čechoslovakijas ģenerālštāba priekšnieka vietnieks ģenerālis Pika. Ģenerāli notiesāja uz nāvi pirms pāris mēnešiem, bet viņš bija iesniedzis pārsūdzību kara virstiesai. Pag. nedēļas beigās tā tomēr apstiprināja agrāko spriedumu, piedēvējot Pikam „militāru un saimniecisku noslēpumu nodošanu kādai ārvalstij". Kad Hitlera armijas iebruka Padomju savienībā, ģenerālis Pika vadīja čechu militāro misiju Maskavā. Viņš apbalvots vairākiem augstiem padomju ordeņiem. 1946. gadā Pika bija Čechoslovakijas delegācijas loceklis Parīzes miera konferencē.

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 68 (292) 1949. g. 25. jūnijā
Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas.

TĀLĀS GAITAS

I

Izceļošana no Vācijas kļuvusi par DP masu kustību. Ja vēl pirms pāris gadiem spriedām, izceļot vai nogaidīt tepat, tad tagad spriest par to, ka izceļot vajadzētu tepat uz kādu Eiropas zemi, nav nekas cits kā sevis apmānīšana. Anglija, kas uzņēma lielāku skaitu tā saucamo Eiropas brīvprātīgo strādnieku, to vidū arī pāri par 10.000 latviešu, šo akciju ir pārtraukusi, bet uz citām Eiropas zemēm praktisku izceļošanas iespēju nav. Atsevišķu speciālistu izceļošanas te neko negroza. Atliek tālās un lielās aizjūras zemes — ASV, Kanāda, Austrālija, kas sola mums brīvību un darbu, bet arī draud ar ātru „aprīšanu". Taisni šajā apstāklī arī slēpjas tālo gaitu pamatproblēma, un proti, kā svešumā ārpus nometņu pagastiem, izkaisītiem tūkstošiem jūdžu plašās territorijās, mazākais vienas paaudzes laikā nosargāt savu nacionālo substanci, kā saglabāt sevi saval tautai.

Ir jāpabrīnas, ka par šo tik ārkārtīgi svarīgo jautājumu tikpat kā nekas nav dzirdēts ne presē, ne ļaužu sarunās. It kā tāda izceļošana nemaz nenotiktu, it kā Vācijas latviešu pulks strauji nesadiltu, it kā emigrācijas jautājums būtu atrisināts ar to brīdi, kad Vācijā būs palikuši vecie ļaudis, tie kam tālāku izceļošanas iespēju nebūs, vai kas paši būs izšķīrušies arī turpmāk emigrācijas laiku pavadīt Vācijā. Ar tāda stāvokļa iestāšanos DP emigrācijas problēma gan būs beigusi eksistēt IRO un līdzīgu aprūpes organizāciju uztverē, bet mums tā kļūs pat spiedīgāka nekā tagad, īpaši tad, ja arī turpmāk paliksim tikpat vienaldzīgi par savu nākotni nacionālās eksistences ziņā kā līdz šim.

Kādā LCP sēdē ap 1947. gadu, kur runāts par emigrācijas zemju piemērotību, ļoti cienījams izglītības darbinieks izteicis paradoksālos vārdos, ka latviešiem vajadzētu izceļot uz tādu zemi, kur zems dzīves standarts. Šie saknē labi domātie vārdi, ka grūtumi un primitīvi apstākļi svešumā varētu būt tie, kas latviešus satura kopā un pasargā viņu tautību, tomēr ir maldīgi un dibinas uz pielaiduma, ka jaunās emigrācijas zemes varētu būt territoriālā ziņā nelielas un ka tajās būtu ierobežota kustības brīvība. Bet jaunās pasaules zemēs tas tā nebūt nav un slikti dzīves apstākļi tur taisni veicinās nacionālo sairšanu, nevis to stiprinās.

Jāšaubas, vai pietiekami stipri latviešu kopā saturētāji būs arī labskanīgie, patētiskie, bet ar konkrētu saturu nabadzīgie saukļi un mudinājumi, kas vēl nesen bija ļoti iecienīti kā universāls līdzeklis visu tādu problēmu pārciešanai, kuŗām lietderīgu atrisinājumu rast bija vai nu ļoti grūti, vai arī tas bija saistīts ar lielu publisku atbildību.

Un tā nu var notikt, ka Vācijas latviešiem pašiem pie sevis patiesi būs jāpiedzīvo, ka liela daļa no tiem, ieceļojuši jaunajā pasaulē, drīz vien kļūs par tautai „atlūzušiem zariem", resp. tie paši būs nonākuši tādā situācijā, kādu nedibināti un bez jebkādām morālām tiesībām uz to pēc kaŗa beigām vīzdegunīgi centās piedēvēt jau agrāk uz aizjūras zemēm izceļojušiem latviešiem.

Jāpiemin arī vēl līdz pašam pēdējam laikam dzirdētie iebildumi pret izceļošanu uz aizjūras zemēm: kā tikt no turienes atpakaļ, kad tam būs pienācis laiks? Īstenībā šis jautājums būtu jāpārveido tā: vai gribēsim doties atpakaļ, kad tam būs pienācis laiks? Un tiešām, ja savas tautiskās eksistences saglabāšanā neko nedarīsim, tad daudzi, ļoti daudzi to arī negribēs. Nevis nevarēs, bet negribēs. Ja to nevar teikt par vecāko un vidējo paaudzi, kas vairs nevienā svešā zemē neiesakņosies, tad ļoti lielas tādas „negribēšanas" briesmas draud jaunatnei: Un tad tūdaļ rodas arī jautājums: vai daudz būs to vecāku, kas paši ar visu sirdi tiekdamies atpakaļ uz tēvu zemi, kad tā atkal kļūs brīva, atstās svešā zemē savus par jaunekļiem kļuvušus bērnus, ja tie vairs nekur citur nevēlēsies doties? Atcerēsimies, ka visi tie mazie latvieši, kam tagad ir 8—9 un 10 gadi pilnīgi neaptumšotu brīvās Latvijas sauli nekad nav skatījuši, tie kam ir 10—15 gadu, šo sauli atceras kā kaut ko miglaini neskaidru. Vēl paies kādi pieci gadi un mums svešumā būs jaunatne, kas par brīvo Latviju runās ar akadēmisku vēsumu kā par ģeografisku jēdzienu.

Nevis tālums, nevis labi dzīves apstākļi var kļūt mums bīstami, bet pret savu gribu atsvešinošies no tiem veidoliem, kas iegravēti mūsu dvēselēs. No šī viedokļa ir vienalga, vai mēs paliekam kādā Eiropas zemē, ja tāda iespēja būtu, vai arī dodamies uz citu klimatiski piemērotu kontinentu. Galvenais ir: vai jaunajā zemē ir iespējams ieceļot kaut cik lielākam latviešu pulkam un vai tajā ir tādas brīvības, kas ļauj mums organizēties sabiedriski, kultūrāli un saimnieciski savas nacionālās eksistences nosargāšanai. Ikvienā zemē, Eiropā, Amerikā vai Austrālijā, šī cīņa būs jāorganizē un jāizvada tikai mums pašiem un ja esam uz to gatavi, tad saimnieciski labāk situētās zemēs tas tomēr būs vieglāk paveicams, nekā primitivos apstākļos.

Kā šo cīņu organizēt, kur rast tās bazi, kādos virzienos vest, tas ir jautājums par ko mums jātiek skaidrībā visdrīzākā laikā.

Kārlis Rahācs

Latviešu traģedija atbalsojas pasaules presē

Līdz ar terroru pieaug arī partizānu rindas

Pēdējās nedēļās jau vairākkārt esam pieminējuši rietumvalstu preses un radiofonu sniegtās informācijas par jaunām masveida deportācijām no Latvijas un pārējām Baltijas valstīm. Latviešu traģēdiju tikko atzīmējis arī plaši izplatītais Šveices laikraksts Neue Zürcher Zeitung. Arī pēc šī laikraksta avotiem pēdējā mēneša laikā aizvesto latviešu skaits vērtējams uz 70.000, no tiem 7000 deportēti tieši no Rīgas. Deportētas galvenokārt personas, kas pretojušās atdot „brīvprātīgi" savu mantu un iestāties kolhozos, tāpat personas, kas kaŗa laikā izrādījušas pretestību Pad. savienībai vai citādi uzskatāmas par politiski neuzticamām. Šī akcija ķērusi pat krievu zemniekus, kas savā laikā atvesti un nometināti Latvijā, ja tie nav izrādījuši pietiekami labu gribu ziedot lielākas summas dažādos ziedojumu vākšanas gadījumos. Visiem deportētajiem esot bijis jāparaksta sevišķs dokuments, apņemoties strādāt 2 gadus Padomju savienībā.

Līdzīgu informāciju 9. 6. ievietojis Rūras apgabalā Gelzenkirchenā iznākošais vācu laikraksts Westdeutsche Allgemeine, ko izdod 350 tūkst. eksemplāros. Laikraksts ziņu par 70.000 latviešu aizvešanu ņēmis no zviedru avotiem. Piemetināts, ka deportēto transporti devušies vispirms uz Omsku.

Arī LCK informācijas biroja rīcībā ir ziņas, kas liecina, ka terrors Latvijā nav mazinājies. Reizē turpina pieaugt arī partizānu rindas, it sevišķi sakarā ar straujo kollektivizācijas procesu, kas zemniekus spiež meklēt glābiņu mežos. Sagūstītajiem partizāniem piespriež augstākos soda mērus — 25 g. ieslodzījumu cietumā. Šāds sods piespriests, piem., Ventspils apkārtnes partizānu grupas vadītājam mag. iur. Ķierpim, kas nav paguvis nonāvēties, kad kaujā ar čekistiem bija ievainots abās kājās.

No diviem Kuldīgas apriņķa pagastiem čeka izsūtījusi visus iedzīvotājus, jo 1948. g. pavasarī šī apriņķa partizāni bija pakāruši 3 augstākus komūnistu funkcionārus, un vainīgie nebija atrodami. Tāpat nesaudzīga ir čekas rīcība pret nacionālo skolu jaunatni, kas izdod pagrīdes literatūru un atbalsta partizānus. Bargs liktenis piemeklējis Ventspils un Pļaviņu ģimnazijas un Rīgas valsts technikuma audzēkņus — tie apcietināti un izsūtīti uz 5—10 gadiem.

Ļoti smags Latvijā mācītāju stāvoklis. Ventspils prāvests Grīvāns apcietināts un izsūtīts par to, ka 1945. g. 18. novembrī dievkalpojuma laikā licis nospēlēt Latvijas valsts himnu. Iepriekšējā gada rudenī Grīvānam bijusi iespēja bēgt uz Zviedriju, bet viņš no tās atteicies, gribēdams palikt pie savas draudzes arī nebaltās dienās. Vēl apcietināti un izsūtīti šādi garīdznieki: doc. A. Freijs, māc. Dūnis, māc. Eiche, māc. Ūdris, baptistu māc. Ronis un daudzi citi.

Čekas galvenā mītne Rīgā joprojām atrodas Stabu un Brīvības ielas stūrī. To stingri apsargā, un ielas gājēji šī nama tuvumā nedrīkst pat apstāties. Čekā „darbs" parasti sākas tikai pēcpusdienās, bet visrosīgākais tas naktīs, kad nama logos spīd gaisma līdz pat rītam.

Vergus piesien pie zemes

Cīņa nodaļā Padomi kolhozniekiem sniedz šādu zīmīgu paskaidrojumu:

Ogres apriņķa izpildkomitejas ceļu nodaļas ceļu meistars R. Anmans raksta: „Es jau kopš 1930. gada strādāju ceļu labošanas darbos. Pēdējā laikā esmu ceļu meistars. Vai ar iestāšanos kolhozā manu algu, kuŗu izmaksā Ogres apriņķa izpildkomitejas ceļu nodaļa, saņems kolhoza valde vai es personīgi?

Atbilde: Pēc pastāvošās kārtības kolhoznieku ģimenes atsevišķi locekļi var strādāt valsts dienestā tikai ar valdes atļauju, kā arī saņemt savu algu no valsts iestādes pilnā apmērā. Pārējiem ģimenes locekļiem jāstrādā kolhozā un tad ģimene bauda visas kolhoznieka tiesības un priekšrocības, t. i. saņem pie mājas zemes gabalu u. t. t.

Kolhoznieki nevar patvaļīgi bez kolhoza ziņas aiziet un iestāties dienestā iestādēs un rūpniecībā. Saskaņā ar valdības lēmumu iestāžu un uzņēmumu vadītājus par kolhoznieku pieņemšanu darbā bez kolhoza valdes piekrišanas sauc pie atbildības. Kolhozi atlaiž savus biedrus uz zināmu laiku vai pavisam darbam rūpniecībā un citos valsts uzņēmumos tikai uz valdības lēmumu pamata, noslēdzot ar kolhozniekiem atsevišķus līgumus, kuŗus reģistrē atsevišķā grāmatā kolhoza valdē.

DP ĀRSTU EMIGRĀCIJAI GATAVO ĪPAŠU PROGRAMMU

DP komisijas Vašingtonā priekšsēdis Ugo Karusi mūsu līdzstrādniekam 9. jūnijā paskaidroja, ka komisija gatavojot DP ārstiem kādu atsevišķu izceļošanas projektu, bet tas pagaidām gan vēl esot tikai tapšanas stadijā. Aprīlī jau bija sākta ieceļošanas vīzu izsniegšana angļu joslas DP, bet jūnijā tās sāka izsniegt arī Italijā dzīvojošiem DP. Ugo Karusi pārliecināts, ka līdz 1950. g. 1. jūlijam uz ASV pārvedīs visus tagadējā emigrācijas likumā paredzētos 205.000 DP. Ātrāk, protams, tiks tie, kas pirmie saņems galvojumus. Ja ASV kongress palielinātu ielaižamo DP skaitu, tad ieceļošanas programma ieilgtu par 6—12 mēnešiem. J. St.

Kļuvis par slāvu misijas darbinieku

Kādreiz Rīgā populārais sludinātājs Viljams Fetlers, kā mums ziņo no Čikagas, pieņēmis citu krievisku uzvārdu un tagad darbojoties slavu misijā Čikagā. Šai pašā organizācijā „Slavic Mision" darbojoties arī Fetlera meita.

SABIEDRISKA DARBINIEKA PIEMIŅAI

Stājusies pukstēt atkal viena mūsu vecās paaudzes krietna darbinieka sirds — trimdā miris Krišs Strazdiņš. S. dzimis 1876. g. 10. jūlijā Kazdangas pagastā, bet pēc 1905. g. notikumiem bija spiests pārcelties uz Liepāju. Tur vairāk kā 30 gadus darbojās tirdzniecībā, rūpniecībā, bet ne mazāk rosīgs bija arī sabiedriskajā darbā.

Gaidu priekšniece izceļo

Latvijas gaidu priekšniece Elizabete Laufere šinīs dienās dodas uz ASV. Viņas turpmākā adrese ir: E. Laufere c/o Mrs. A. Kalnin P. O. Box 11, Boulder Creek, California, U. S. A. Līdz turpmākam latviešu gaidu priekšnieces pienākumus izpildīs vad. Regina Pavasars (adrese — (24) Flensburg, DP Camp Antwerp).

Atvadoties E. Laufere gaidu un skautu saimei, draugiem un labvēļiem izsaka visiem sirsnīgu paldies par uzticību, sirsnību un labo sadarbību un, starp citu, raksta: „Šajos trimdas gados esam kopīgi daudz domājuši, sprieduši un rūpējušies par mūsu tautu un viņas nākotni — jaunatni. Daudz cerību radies un zudis un palikusi tikai viena, ka reiz taču mūsu trimdas laiks beigsies un mēs varēsim atgriezties brīvā dzimtenē. Priecāšos par katru ziņu no Jums un centīšos arī uz priekšu Jums rakstīt kopīgas vēstules. Pirmās vēstis varēsit lasīt „Latvijā".

PĀRSKOLOŠANAS CENTRS TBC SLIMNIEKIEM

Vartas DP nometnē, Bad Reburgas tuvumā, turpmāk būs pārskološanas centrs tiem angļu joslas tbc slimajiem DP, kas gan atlaisti no slimnīcām kā izārstēti, bet kuriem vēl nepieciešama zināma uzraudzība un īpaša rūpība. 10 vācu instruktoru vadībā DP šajā nometnē pārskolosies par automechaniķiem, drēbniekiem, galdniekiem, kurpniekiem un dārzniekiem. Starptautiskā baznīcas organizācija WCC atbalstīs Vartas pārskološanas centru ar darba materiāliem. K. L.

Latvieši Savienoto valstu pretkomūnistiskajā kustībā

Lielāks skaits latviešu, kas pēdējos gados nonākuši Sav. valstīs, jau pievienojušies plaši izplatītajai ASV pretkomūnistiskajai kustībai „Common Cause" („Kopējā lieta"), kas savās rindās iesaistījusi daudzus redzamas politikus, kultūras un mākslas darbiniekus, garīdzniekus un citas sabiedrībā populāras personības.

Common Cause kustība, kas dibināta 1947. g. un nepārtraukti vēršas plašumā, savu mērķu un darbības programmas deklarācijā uzsver vispirmā kārtā individuālo un kopīgo ciņu par patiesas brīvības nodibināšanu un aizsargāšanu, kā arī pretestību komūnisma izplešanās tendencēm pasaulē. Kustības biedri, kuŗu vidū ir arī ASV kongresa locekļi, nemitīgi aicinājuši Sav. valstu augstāko likumdevēju uzstāties stingrāk pret padomju agresiju un attiecīgi rīkoties, lai stiprinatu pašu Sav. valstu aizsardzību. Common Cause palīdzējusi arī individuāliem komūnisma upuriem, piemēram, panākot ASV pilsoņu tiesību piešķiršanu Oksanai Kosenkinai. Tālākā kustības darbība izpaužas pretkomūnistisko pagrīdes grupu organizēšanā un atbalstīšanā Eiropas zemēs aiz dzelzs priekškaŗa, kā arī komūnistiskās piektās kolonnas apkaŗošanā pašu mājās.

Common Cause cieši sadarbojas ar trimdinieku politiķiem no PSRS okupētajām zemēm. Kustībā var darboties līdzi ikviens, kuŗa pārliecība saskan ar tās mērķiem, pie kam nav svarīga dalībnieka tautība, ticība, vai citi tamlīdzīgi apstākļi.

Organizācijas prezidente ir Natalija Pēna kundze (Mrs. Natalie Wales Paine). Valdes un padomes locekļu starpā atrodam tādus vārdus kā ģenerālmajors Bredlijs, ģenerālleitnants Eichelbergers, majors Eliots, Čarlzs Stilmens, slavenā rakstniece Doroteja Tompsone, Samners Velless, vairāki augstākie ASV katoļu un protestantu garīdznieki un citas personības. Common Cause nodaļas izkaisītas pa visām Sav. valstīm no Atlantijas līdz Klusā okeana krastiem. No latviešu puses organizācijā aktīvi darbojas H. Lielnors, R. Šillers, A. Ozoliņš, zvēr. adv. K. Eglītis u. c. Kustības centrs atrodas Ņujorkā, un jauni biedri var pieteikties uz adresi: Commom Cause, Inc., 444 Madison Ave., New York 22, N. Y.

Ievērojot organizācijas nopietno raksturu un plašās darbības iespējas, tautiešiem, nonākot Sav. valstīs, būtu ieteicams vēl plašākos apmēros iesaistīties tās darbā.

„TRIECIET PROM BALTIEŠUS!"

Redzēdami, ka nespēj pārvietotās personas Eiropā atturēt no izceļošanas uz aizjūras zemēm, komūnistu aģenti pastiprina darbību tajās zemēs, kurp DP aizbrauc. No Austrālijas kāds agrākais vircburgietis raksta, ka Tanjil Brenas kokzāģētavā turienes kalējs kādu nakti noklājis visus stabus un dēļu grēdas fabrikas territorijā ar uzrakstiem: „Nost ar baltiešiem!" un „Trenciet prom baltiešus!". Zāģētavā nodarbinātie latvieši un pārējie bij. baltiešu DP kopā ar austrāliešu strādniekiem katēgoriski pieprasījuši fabrikas vadībai nekavējoties novākt šos uzrakstus un atlaist no darba vainīgo, paziņodami, ka pretējā gadījumā pārtrauks darbu zāģētavā un ziņos iestādēm. Fabrikas vadība šo prasību arī tūlīt pilnā mērā izpildījusi. Par līdzīgiem gadījumiem ziņots arī no dažām citām vietām Austrālijā. G.

ESLINGENĀ VAR MĀCĪTIES 10 ARODOS

1. jūlijā sāksies jauni kursi

IRO pārskološanas centrā Eslingenā 1. jūlijā sāksies jauns mācību posms automechanikā, piensaimniecībā un mācības mūrnieku un galdnieku kursos. Lauksaimniecībā, ar dārzkopības un putnkopības nozarēm, jauni kursi sāksies 20. jūlijā. Kursi jau sākušies techniskā rasēšanā, mēbeļu atjaunošanā un pulēšanā, šūšanā, frizieru un pulksteņtaisītāju arodos. Tomēr arī šajos kursos, uz nedaudzajām brīvajām vietām, vēl ir iespējams pieteikties, bet tas darāms steidzīgi, jo mācības pilnā sparā turpinas. Pārskološanās visās nozarēs mūsu labāko lietpratēju vadībā notiek latviešu valodā. Pieteikšanās adresējama: IRO Vocational Training School, Esslingen, Hindenburgstr. 13.

Pārskološanas centra vadība paredz turpmāk izkārtot mācības arī vēl citās arodu nozarēs. Tos, kas nopietni vēlas iegūt zināšanas 3 mēnešu kursos elektroinstallācijā, keramikā un lauksaimniecības mašīnu un racionālo ierīču techniskā apkalpē, kopšanā un remontos, aicina līdz 10. jūlijam reģistrēties centra darbvedībā. Ja pieteiksies pietiekošs interesentu skaits, kursus minētās nozarēs sāks visā drīzumā. Padomā vēl ir sarīkot īslaicīgus vakaru kursus ar praktiskām apmācībām ekskursiju veidā dažādās nozarēs, piem., liftu un mechanisku ceļamo ierīču apkalpē. Arī un šīm apmācībām savlaicīgi jāreģistrējas.

LNP priekšsēža J. Celma intervija zviedru presē

Stockholms Tidningen 17.6. sniedz interviju ar LNP priekšsēdi J. Celmu. „Ierados Zviedrijā un pavadīšu te vairākas nedēļas, lai meginātu saskaņot palīdzības darbu, ko šejienes latvieši sniedz saviem tautiešiem citās zemēs," izteicies J. Celms. Tālāk latviešu centrālo iestāžu vadītājs informējis zviedru žurnālistu par latviešu bēgļu un ieceļotāju skaitu dažādās zemēs un emigrācijas gaitu, par ko Stokholmas laikrakstā sevišķi uzsvērts, ka līdz nākošā gada jūnijam Vācijā latviešu vairs nebūs.

Tas pats laikraksts sniedzis arī Cufenhauzenas demonstrācijas aprakstu, citējot pieņemtās rezolūcijas svarīgākās vietas. No dažādiem avotiem zviedru presē parādās arī ziņas par pēdējām deportācijām Baltijā, sevišķi no Igaunijas. Šeit ziņas, ka izsūtāmos tagad virza uz Klusā okeana salām Sibirijas ziemeļu piekrastē.

Geteborgas Handelstidningen ievietojis garāku H. Brunava rakstu par Baltijas bēgļu pavalstniecības jautājumu, kuŗā pierādīts, ka zviedru iestādes rīkojušās nepareizi, pildēvējot baltiešiem padomju pavalstniecību.

VĒSTULES REDAKCIJAI

PATIESĪBA IR CITĀDA

Ne viss tas, ko dzirdam no citu mutes, ir patiesība. To šorejz gribu sacīt arī, sakarā ar „Latvijas" 11. jūnija numurā ievietoto rakstu „8 miljoni kronu bankās". Latvieši Zviedrijā ir gan šo un to iekrājuši, bet ne jau 6 miljonus kronu noguldījuši bankās kā ietaupījumu no tā, ko ar savu darbu nopelnījuši. Kāpēc rakstītājs nepasaka, ka daļa no noguldījumiem ir nauda, kas ieņemta par pārdotajām laivām, ar kuŗām tie atbēga uz Zviedriju? Vārdu rakstītājs tos 6 milj. ir domājis visiem baltiešiem?

Katrā ziņā dzīve arī Zviedrijā nav tik rožaina. Ir pareizi, Zviedrijā naudu var iekrāt, bet gan ne ģimenes ar vairākiem bērniem. Arī ar ārstēšanos nav tik spoži. Darbu dabūt jau var, bet tikai ne kur grib un samērā reti savā speciālitātē un tāpat ne labāk atalgoto. Porcelāna fabrikā Ničēpingā nestrādā nevienas latvietis, jo tādas tur nav, bet strādā gan tekstilfabrikā un izpelna nedēļā: vīrieši 95—105 kr., sievietes 55—75 kr. Nodokļi 15—25% no algas.

Augstāko izglītību iegūt ļoti grūti. Augstskolas ļoti dārgas un daudziem, kas grib studēt, to neatļauj viņu materiālais stāvoklis. Arī stipendijas nav tik viegli dabūjamas. Nav arī pareizi, ka tautieši būtu skopi. Skopi viņi gan ir nacionāliem mērķiem, bet degvīnam — nekad. Arī zviedri nav skopi, bet tikai taupīgi. (K. K., Zviedrijā.)

DP DZĪVES AINAS ASV TELEVĪZIJAS RAIDĪJUMOS

Viena no lielākām Ņujorkas televīzijas raidstacijām pagājušā nedēļa savā programmā noraidījusi arī ainas un komentārus par DP dzīvi Vācijas nometnēs, izmantojot šim raidījumam filmu, ko IRO amerikāņu joslas informācijas daļas uzdevumā nesen Eslingenā, Ludvigsburgā, Bucbachā, Hanavā un Heilbronā uzņēma Ed. Kraucs.

Televīzijas programmai izmantotās filmas daļas un komentāri savukārt uzņemti 16 mm filmā, ko tuvākā laikā pārsūtīs arī uz Vāciju.

IRO informācijas daļas skaņu plašu uzņemšanas speciālisti šinīs dienās Amerikas radio raiditāju vajadzībam uzņēmuši vairākas plates ar sarunām starp „Denver Post" redaktoru Laurensu Kraufordu Martinu un dažādu tautību DP pārstāvjiem. Latviešu DP pārstāvis šai sarunā ar amerikāņu žurnālistu bija IRO štāba tieslietu padomnieks Kr. Igenbergs.

TRŪKSTOŠI JĀATSTĀJ NOMETNĒ

Angļu joslas DP nometnēm paziņots, ka aizliegts ņemt līdz uz emigrācijas centriem suņus, kaķus, trušus un citus dzīvniekus. Pretēji aizliegumam līdz atvestos dzīvniekus konfiscēs.

MANAS MEITAS DRAUGI

Vēstule no Otavas

Pirms es sāku šo stāstu, man jāpasaka, ka mēs nedzīvojam pilsētā, bet gan tās nomalē un manas meitas draugi nav nekādi lielpilsētnieki.

Māju, kurā mēs mītam, ir cēlis latvietis un viņu apdzīvojam trīs latviešu ģimenes. Te, ārā, izskatās kā Bieriņos, ja grib salīdzināt. Ir pļavas, krūmāji, dārzi, mājiņas — dažāda lieluma un izskata. Un visapkārt būvējas, būvējas, jo Otavā ir milzīgs dzīvokļu trūkums, es pat gribētu sacīt — tos ir neiespējami dabūt, vismaz ne cilvēkiem, kam jāapgroza katrs dolārs, pirms to izdod. Laikrakstos jau sludina — „izdodama māja, īre jāmaksā 2 gadi uz priekšu", „izdodams dzīvoklis, jāpērk līdz mēbeles" (kuras uzglabājušās no vectēvu laikiem!), „izdodama glīta mājiņa (parasti 4—5 istabas) cena 115 dol. mēnesī". Bet ļaudīm, kas izpelna mēnesī nedaudz vairāk par 115 dol., tur nav ko iet un meklēt. Un tā viņi būvējas. Pērk zemes gabalus un būvējas arī Otavas latvieši, ne jau nu tādēļ, lai nedomātu vairs par atgriešanos dzimtenē vai atkristu no savas tautas saimes, bet apstākļu spiesti. Un, ja kādam ir ģimenē 2 vai 3 bērni, tad pašam uzcelt sev jumtu virs galvas ir pats galvenais.

Tepat, apkārt mūsu mājiņai, drīz pacelsies četras citu tautiešu mājiņas. Un kanādieši nobrīnās vien — „tik ātri!"

Mūsu tuvākos kaimiņos stāv glīta divstāvu māja, labi apkopta. Šai mājā dzīvo kanādiešu ģimene, kurā ir 5 dēli un 1 meita. Meita Muriella ir manas Daces labākā draudzene, kauču arī 8 gadus par to vecāka. Muriella ir strauja un puiciska. Starp zēniem uzaugusi, viņa tos vēl pārspēj dažādās izdarībās un sevišķi bezbola spēlē. Kad viņa vicina gaisā krietno vāli, man arvien liekas, tā izlidos no rokām un ķers kādu no spēlētājiem. Muriella nemīl palidzēt mātei saimniecībā, ja viņai to liek, tā kliedz stiprā zēna balsī un bar mazākos brāļus, it kā tie būtu vainīgi par viņas sievišķīgajiem pienākumiem. Manai Dacei šī meitene ir „ideāls" un „paraugs". 14 g. vecā meitene labprāt lasa mazu bērnu grāmatas. Reiz tā bija man atnesusi kādu grāmatu par Japanu. — „Skatieties," viņa teica — „tie ir japāņi. Izlasiet, tas ir ļoti interesanti."

— „Pareizi," es atbildēju — „es Tavā vecumā jau zināju visu iespējamo par Japānu, to mums mācīja ģeografijas stundās." — „Ak tā, par Japānu arī, bet Jums taču bija sava zeme." —

Muriellas māja ir gaumīgi iekārtota. Bērniem augšas stāvā katram sava maza guļamistaba un lejā viesistabā un mūzikas istabā tos nelaiž, tur ir pārāk tīrs. —

Pāri ceļam, pretim, ir pagājušā vasarā celta māja un es nedomāju, ka viņa kādreiz būs ārējā izskatā tik apkopta kā pirmīt minētā. Šai mājā ir pieci sīki bērniņi, cits par citu augumā mazāki. Un, liekas, pēc pieciem gadiem nāks klāt vēl četri ģimenes locekļi. Tēvs izskatās liels, plecīgs, pašapzinīgs vīrs, māte bāla, nomocījusies ar nekad nepadarāmiem darbiem, saīgusi un neapkopusies. Ģimenes vecākie bērni, Elena un Džons, ir manas meitas draugi skolā un tad, kad Muriellai nav vaļas...

Elenai ar visiem saviem 8 gadiem ir jāveic krietns skaits darbu un varbūt tādēļ viņa ir tik nopietna un bedrītes viņas vaigos parādās retos brīžos. Mazākos viņa iebukņī aiz stūra, kad māte neredz, un atskrien pie Daces noslēpties un paspēlēties. Par visu vairāk pasaulē viņa cieni saldumus. Kādreiz viņa tik ilgi un skaļi apbrīno un apjūsmo saldума šķīvi, kamēr tur vairs nekā nav. (Šeit es gribu piezīmēt, ka daudzas pārtikušas kanādietes nedod savām meitenēm ēst, cik grib, lai tikai tās nebūtu resnas. No resnuma baidās kā no ļaunas slimības...)

Otrā ceļa galā ir neliela mājiņa, ko, likdams centu pie centa un taupīgi dzīvodams, uzcēlis kāds armijas kaprālis. Te ir divi zēni un meitenīte. Čakla, tīriga māte arī savā pieticībā bērnus kārtīgi, apģērbj un Daces draugam Džimijam ir pat savs, citu bērnu lieliski apskaustais trīsritenītis. Kad viņš tā laiž pa šoseju lejā, tievos stilbiņus zibenīgi kustinādams, gaišo matu cekuliņu plivinādams, tad mana meita apbrīnā pavērtu muti stāv ceļmalā kā stabs.

Viņi reizē iet uz mazo lauku skoliņu, kur vienā klasē sēd 34 bērni, tur ir visas 6 klases kopā un māca to viena skolotāja. Dažkārt Dace apliek savu rociņu draugam ap kaklu, viņš, neuzdrošinādamies to atgrūzt, nolīgst kā zem smagas nastas un „nes savu likteni tālāk".

Skolā visi lielie un mazie zēni ir ļoti pieklājīgi pret meitenēm, neviens nekaunās paņemt mazos pie rokas, aizvest garām sunim vai ceļmalā piesietam zirgam. Dažreiz vecākie zēni māca Dacei lasīt.

Pāri pļaviņai, tur, kur ganās mazā brūnā un lielā melnā, dzīvo Klarisa. Skaista meitene, 11 g. veca, bieži vien netīrās drānās un nekārtīgi izlaistiem matiem. Viņa ir uzaugusi 11 bērnu ģimenē. Vecākajam brālim ir jau divi bērni, mazākais tikko sāka rāpot... Šī meitene ir iemantojusi manu mīlestību. Es nezinu, kādēļ taisni viņa? Varbūt tā ir skaistā brūnā seja ar ļoti dzīvām garskropstainām acīm, varbūt maigā meitenes balss, varbūt tas, ka viņa ļoti rūpējas par saviem mazākajiem ģimenē, — manas simpatijas pieder viņai. Dažreiz viņas kurpei ir tikko nokritusi zole, kad mēs no rīta ar Daci ejam pa dzelzceļa stigu uz skolu, garām mazajai ar papi apsistajai būdiņai, kurā tā dzīvo. Klarisa stāv skumji būdiņas galā un rāda man savu kurpi. Šodien viņai no skolas jāizpaliek. Bet tur jau nāk tēvs, laipns, sirms, diezgan glīti ģērbies, iesēžas savā mašīnā un, pamājis meitenei — aizbrauc. Varbūt viņš atvedīs jaunas kurpes, ja neaizmirsīs. Tā domā Klarisa.

Visi apkārtnes bērni katru vakaru skrien uz pļaviņu aplūkot Klarisas govs mazo „bērniņu", kā viņi te saka. Tas ir balts un dumjš vēl, bet bērni cer, ka viņš tiem par prieku pļavā ganīsies mūžīgi. Es gan zinu, ka to pēc pāris nedēļām nokaus.

Jā, manai meitai ir daudz draugu, bet Klarisa ar garajām, netirajām rokām un kājām ir mana mīlule. —

Sevišķi daudz bērnu Kanādā ir frančiem. Tādēļ taisni jābrīnās, ka Francijai trūkst bērnu. Nereti esmu dzirdējusi par 16, 20 un 27 bērniem franču ģimenēs. Varbūt tas ir ļoti svarīgi, panākt šai zemē lielu franču iedzīvotāju pārsvaru? Bet tas vairs nepieder pie stāsta par Daces draugiem, tādēļ — jāapstājas. **J. G.**

Otavā, jūnijā.

INDONĒZIJAS SAULĒ

Rīgas un prezidenta Kārļa Ulmaņa vārdu zina arī Batavijā

LATVIJAS LĪDZSTRĀDNIEKU VĒSTULE NO HOLANDES INDIJAS

„Ella smagi pludoja Dienvidu jūru ūdeņos jau gadu simteņus ilgi. Taču tai aizdegties negribējās. Uzlēcošas saules zemē izgudroja jauna veida sērkociņus. Tie saucās — „Āziju āziatiem". Un ella aizdegās. Sadega arī paši izgudrotāji. Tikko ella apdzisa,to aizdedzināja jaunas markas sērkociņiem — „Visu zemju proletārieši, savienojieties". Kad reiz apdzisīs uguns, to šobrīd pateikt nezina neviens." Tā stāvokil Holandes Indijā raksturoja Batāvijas lielākā laikraksta „Batavische Niersblatt" redaktors van Tormans.

Batāvija, kad braucām tai cauri, atradās pilnīgā kara noskaņojumā. Ostā transporta kuģi nepārtraukti atbrīvojās no municijas un ieroču kravas. Bruņotas amerikāņu smago mašīnu karavānas bīstamo sūtījumu veda tālāk. Ielu krustojumus iedzimto kvartālu tuvumā apsargāja smagie Vikersa ložmetēji un tanketes. Un ielās aizvien kustējās kājnieku vai motorizētās patruļas. Holandiešu karavīru ietērps pilnīgi līdzīgs Vācijā redzētajiem amerikāņiem. Pat MP rokas lente greznoja patruļu karavīrus. Daudzi brīdinājuma uzraksti stāstīja par naktssatiksmes aizliegumu „krāsainajiem" īpašniekiem, kā arī brīdināja baltos nerādīties iedzimto kvartālos pēc saules rieta.

Kādreiz Latvijā esmu daudzkārt pārdomājis, kādēļ man ir balta ādas krāsa un nevis melna vai dzeltena. Tad droši vien nebūtu redzējis DP nometnes, bet dzīvotu Fudžijamas pakājē vai kādā Nīlas piekrastes ciemā. Un labi vien iznāca, ka nesmu krāsainais, jo tad Batāvijā nebūtu varējis izmantot baltā cilvēka priekšrocības. Batāvijas ostā Tangjung Priokā, atstājot kuģi, holandiešiem uzticīgā indonēziešu sardze pārbaudīja krastā gājēju dokumentus. Taču pietika parādīt Latvijas universitātes matrikulu vai Eslingenas latviešu draudzes izrakstīto kristāmzīmi, lai ceļš uz pilsētu pavērtos. Haki tērptais ieziemietis gan apgrozija papīru no visām pusēm, gudri ar pirkstu pārbrauca pāri baznīcas sekretāra zīmogam un izgrūda amerikāniskās OK skaņas. Arī autobusa satiksmi uz 10 km attālo Indonēzijas galvaspilsētu drīkstēja izmantot tikai baltie ļaudis.

Batāvijas centrā ielēcu vienā no četri tūkstoš rikšu ratiņiem un ar baltās rases piederīgajam piemērotu žestu komandēju lētāko pasaules satiksmes līdzekli: „Uz ķīniešu kvartālu!" Ratiņi nebija vairs cilvēka roku vilkti, kādos kādreiz Ķīnā esot braucis Svens Hedins. Civilizācijas roka skārusi arī simtgadīgos rikšu amata brālības kārtības rullus un izdarījusi tur kardinālus labojumus. Tagadējais kulijs lepni sēdēja uz sava trīsriteņa ādas sēdekļa pasažieru kurvja aizmugurē. Ratiņi klusi ripoja pa plato bulvāru gludo asfalta tepiķi. Atlaišanās ērtajā divvietīgā kurvja sēdeklī, kas pārsegts ar istu pērtiķa ādu, arī pieskaitāma pie dzīves baudītāja tīkamākām sajūtām. Mazais indonēzietis, kura miesa samērā reti atradusi saskari ar ūdeni, monotoni dudināja iedzimto kara dziesmu, un viņa kājas tikpat monotoni spieda modernizētā satiksmes līdzekļa pedāļus. Tumsas plīvuris pārsedza pilsētu. Lidzīgi simtiem malduguņu, joņoja vieglie rikšu ratiņi.

„Tie ir norvēģi?" ievaicājās kollēgam holandiešu armijas virsnieks, kad kādu brīdi bija klausījies divu latviešu jaunekļu sarunā. „Nē, zviedri," atteica otrs. Mirkli vēlāk uzsāktās sarunas ātri ievirzījās draudzīgā garā. Noskaidrojās, ka blondajiem Amsterdamas dēliem Latvijas, Rīgas un prezidenta Kārļa Ulmaņa vārds nebija svešs. Arī 1939. gada Eiropas ātrslidošanas meistaru Alfonsu Bērziņu viņi atcerējās, jo vienam no virsniekiem labs paziņa izrādījās Holandes ātrslidotājs Langedijks. Sarunas, novirzījās līdz modernā Dzingishana asiņainiem darbiem Austrumeiropā. Karavīri norādija uz veikala skatlogā izliktām grāmatām, kuru krāsainie vāku zīmējumi neprātotami attēloja austrumu varas nežēlīgās metodes. „Jūsu tautas likteņgaitas mēs zinām ļoti labi un arī par Alfonsu Bērziņu lasījām garāku aprakstu kādā Holandes žurnālā," atvadoties sacīja holandiešu virsnieki.

Iedzimto kvartāls. Ikkatram ielu krustojumam pieder vismaz viens dzērienu pārdevējs. Visi viņi izskatās līdzīgi: maza auguma, šķībām acīm un lieliem vaigu kauliem. Vienu dzēriena galdu greznoja krāsaina skārda izkārtne, kas pasaulei vēstīja, ka galds pieder Terro kungam. Un arī Terro likās pārākais visā Batāvijā. Viņš bija tērpies baltos, cieši uzspīlētos svārkos un viņa galvu rotāja melnā iezemiešu cepure, kādu aizgājušā gadu simtā valkāja vieglprātīgais huzāru majors Trenks.

Pircēji pie viņa apstājās labprātāk. Smaids tam padevās siltāks, viņš neskopojās laipnu vārdu šaltīm, un viņa glāzēs nebija tik daudz noslīkušu mušu kā citur. Apstājos un vēroju iedzimto dzeršanas izdarības. Brīdi vēlāk izslāpušo barinam pievienojos arī es. Taču austrumnieku dzērienu izvēle izrādījās pārāk krāsaina, lai baltais svešnieks tajā orientētos. Terro cilāja pudeles un pudelītes, smalcināja pulverus, bārstījās un laistījās, šķaidīja un sildija. Sagatavošanas procedūra ilga vismaz stundas ceturksni. Pa to laiku ziņkārīgo indonēziešu pulciņš salasījās jau krietni prāvs. Tie izbrīnā vēroja balto cilvēku.

Pēdīgi alķimiķis Terro brūngano šķidrumu atzina par lietojamu. Ziņkārīgo pulciņa čalas apklusa. Vairāki desmiti acu pāru pirdzīgi raudzījās manī, tikpat daudz mutes paplētās collu platākas. Likās, viņi gaidīja kaut ko briesmīgu. Ne mazums nostāstu dzirdēts par austrumu zemju indēm vai saldiem burvības padzērieniem. Taču ziņkārība pārspēja aizdomas, un malku pa malkam sūcu eksotisko dziru. Nāsis iecirta viegla viskija dvinga, bet nekas briesmīgs nenotika. Bet uz mazā dzērienu galdiņa gulēja košā sarkana kartona kaste ar uzrakstu vācu valodā — Homöopathie, Dr. Gerbhenk, Nürnberg Vai tiešām vajadzēja šķērsot jūras, lai nogaršotu a la Jave divaino dzērienu?

Spodris Klauverts.

ALFALFA, ČŪSKAS, APDROŠINĀŠANAS UN VISKIJS

ASV laukstrādnieka nedēļa kaleidoskopā

Vakar caur spiedi laidām alfalfu. Lopbarībai sienu te tikpat kā nelieto. Zāli gan nopļauj, lai tā nepinas pa kājām, samet smagajā auto un vienkārši sagāž kādā izskalojuma bedrē.

Saimnieks jau agrā rītā mūs baidīja — būšot darbs, kas audzē muskuļus. No šķūņa izbrauca kombainim līdzīga mašina. Drīz alfalfa sagrābta garos, biezos vālos. Mašina sienu uztver, tas nonāk spiedē un, sagriezsts četrstūrains, nāk laukā. Strādnieki to sadala gabalos, sasaiņo ar stieplēm un gatavās ķīpas nomet zemē. Tās uztver citi, samet smagajā auto un nogādā farmā.

Man gadījās būt par ķīpu metēju mašinā. Tas nav nekāds joks, jo viena alfalfas ķīpa sver ap 30 kg. Pirmās kārtas vēl nekas, bet kad uz auto jāmet pēdējā — visaugstākā kārta, tad gandrīz vai elpa aizsitas. Katrā kravā bija 64 ķīpas, un dienā izbraucām 12 reizes.

Amerikā saimnieks neaicina strādniekus atpūsties un uzpīpot. Tāpēc vakarā liekas, ka miesā nav tādas vietas, kas nesāpētu.

Šorīt atkal nācās sastapties ar čūsku — lielāko, kādu līdz šim esmu brīvībā redzējis — turpat 2 m garu. Saimnieks lika pārkraut dažādus logus un durvis no vienas noliktavas otrā. Kad pirmās logu kārtas bija sakrautas mašīnā, izdzirdu klusu šņākoņu. Uz loga saritinājusies gulēja milzīga, pelēki raiba čūska! Darba biedrs bez kavēšanās to sagrāba kailām rokām un pacēla gaisā, lai noteiktu tās garumu. Šī čūska nebija indīga un bija ielīdusi šķūnī medīt žurkas. Kad palaidām to vaļā, viņa steidzīgi ieslīdēja dēļu spraugā. Indīgo čūsku te pavisam esot 6 sugas, bet tās uzturas galvenokārt upju tuvumā. 20 km no šejienes manītas arī klaburčūskas.

Pusdienas laikā ieradās apdrošināšanas sabiedrības aģents. Man atmiņā vēl dzīvi tēlojās lielā čūska, tāpēc par pirmo mēnesi iemaksāju 5 dol. Vīrietim jāmaksā 1,25, sievietei 1,50 dol. un katram bērnam 75 centi. Slimības vai nelaimes gadījumā apdrošināšanas sabiedriba sedz slimnīcas izdevumus līdz 800 dol., ārsta honorāru, maksu par medikamentiem utt. Dzīvības apdrošināšanas maksājumi atkarīgi no klienta vecuma. Piemēram, 35 g. vecam ģimenes galvam pusgadā jāmaksā 15 dol. Ja kāds maksājis jau 20 gadu, tad tam turpmāk vairs nav jāmaksā, un viņš skaitās apdrošināts līdz mūža beigām.

Mans darba biedrs Pauers gan visu laiku darījis un arī pašlaik rīkojas citādi: viņam tagad 62 gadi, un kopš 25. dzīvības gada viņš ik dienas izdzēris pudeli viskija, kas maksā 1,25 dol. Teicu: „Bet, draugs, tev tagad piederētu 5 farmas!" Viņš atbildēja: „To saki tu, jo labo plakanpudeļu viskiju neesi pat pagaršojis!"

Par parādīšanos iereibušā stāvoklī šeit draud cietumsods: mūsu štatā pirmoreiz viena diennakts, otro — trīs, bet trešo — līdz 30 diennaktīm. **K. Ķ.**

Džeksonvillā, jūnijā.

Dziesmas, šujammašina un trauki

DAŽAS RINDAS PAR ELVĪRU ĀRONI UN EIŽENU FREIMANI

Vēstule Latvijai no Austrālijas

Elvīra Ārone un Eižens Freimanis ir latviešu mākslas piemēri Austrālijas galvaspilsētā, un kanbērieši viņus jau pazīst kā savus cilvēkus. Tas kaut ko nozīmē. Norēķini šajos laikos vairs nav iemīļoti. Tādēļ lai arī paliek neteikts, cik mākslinieciskiem vajadzējis uzņēmības, lai viņi te būtu tie, kas tagad ir. Divi smagi koncerti Kanbēras lepnajā sarīkojumu zālē Albert Hall, kur netrūka ne Bēthovena, ne Grīga, ne Vītola, ne Mediņa, prasīja spēku un drosmi. Rezultāti ir tādi, ka tagad vienmēr, kad kaut kur atkal koncertē latviešu mākslinieki, laikraksts The Canberra Times saka: — „..mums jau pazīstamie E. Ārone un E. Freimanis." Dažkārt trūkst daudz kā, nav pat nošu repertuāram, galvenokārt latviešu programmai. Tad komponists pats sēžas pie klavierēm un rada kaut ko jaunu. Arī kanbērieši jau dzirdējuši trīs E. Freimaņa dziesmas ar Klāras Zāles vārdiem.

E. Ārones un E. Freimaņa māksla līdz šim vienmēr un visur bijusi kā gaišs un laimīgs saules stars — atrastas dzirdīgas ausis, gūti jauni draugi pat tur, kur sākumā ceribu varēja gaidīt maz. Tā tas notika arī Austrālijas valsts raidītājā ACB Sidnejā. Mūsu mākslinieki netika pat klāt radiofona direkcijai, lai parādītu, ko spēj un prot, bet kad ar vecā Austrālijas latvieša Kārļa Nīča vidūtājību tas izdevās un pārbaude izrādījās spoža, raidītāja muzikālais direktors teica: „Jūs protat dziedāt un spēlēt!" Tagad E. Ārones un E. Freimaņa vārdi ir to mākslinieku vidū, kas drīkst piedalīties ACB izmeklētajā programmā.

Kādu rītu mākslinieki saņēma pavisam negaidītu, krievu valodā rakstītu vēstuli ar glaimojošām atsauksmēm un vilinošiem piedāvājumiem. Uz aploksnes bija nosūtītāja vārds: Alexander Levitoff, Impresario Former 5 Rue Boudreau, Paris. Tagad menadžers A. Levitofs strādā Austrālijā un uz viņa vēstuļu papīriem lasāmi mākslas pasaulē dievināti vārdi — Anna Pavlova, Feodors Šaļapins, Sergejs Rachmaņinovs, Krievu klasiskais balets, Donas kazāku koris u. t. t. — mākslinieki un ansambļi, ar kuriem Levitofs apbraukājis pasauli. Viņš raksta, ka ar Feodoru Šaļapinu kādreiz bijis arī Rīgā. Protams, patiesību par šo lietu jau labāk zinās Jēkabs Poruks, Jānis Cīrulis, Knuts Lesiņš vai Volfgangs Dārziņš, taču pats Levitofs tā stāsta. Viņš raksta E. Āronei un E. Freimanim, ka vēlas saistities ar tiem, bet pašreiz esot steidzami jāaizbrauc uz Jaunzēlandi. Lai gaidot viņu atpakaļ. Un latviešu mākslinieki nu gaida.

Vai tad E. Ārone un E. Freimanis Austrālijā tikai koncertē? Nē jau, nē: ikdienas darbs abiem mākslinieciem ir kādā Kanbēras zēnu skolā, kur komponists ar lielu mašīnu mazgā traukus, bet dziedone šo un to apkopj. Kad skolā brīvlaiks, tad abi pelnās vēl arī citur: E. Freimanis zīmē ģeografijas kartes, bet E. Ārone iet kādā veikalā šūt. Māksliniekiem turpat skolā ir glītas istabiņas un komponista rīcībā arī klavieres. Nu jau kāds mēnesis, kopš E. Ārones istabā pārvesta jauna šujammašina. Viņa vakaros šuj, kas te ir ienesīgs darbs. E. Freimanis labu naudiņu nopelna vēl ar privātstundām klavieru spēlē. Gribētāju ir ļoti daudz, kaut komponists savās skolotāja gaitās nav lēts, bet laikam visdārgākais Kanbērā. Mākslinieki arī ļoti aktīvi darbojas tikko nodibinātajā Kanbēras latviešu biedrībā, kur E. Freimanis ir priekšsēdis, bet E. Ārone sekretāre.

Tāpat kā daudziem citiem Austrālijas latviešiem, arī abiem māksliniekiem dienas ir par īsām, lai veiktu visu to, kas iecerēts. Jāņem palīgā arī naktis. **Arnolds Šmits**

Kanbērā, jūnijā.

Viņi drīkst smaidīt: atkal teicami izdevies kāds latviešu mākslas demonstrējums pasaules lielpilsētā Sidnejā. Attēlā (no kreisās): Austrālijas latviešu labdarības biedribas priekšsēdis F. J. Brūvelis, dziedone E. Ārone, Latvijas konsulāta sekretārs Sidnejā K. Nīcis un komponists E. Freimanis.

Trīs iecelošanas iespējas Austrālijā

Adelaides latviešu biedrība informē, ka ir trīs iespējas, kā iecelot Austrālijā. Pirmkārt, var iecelot Austrālijas valdības akcijā ar IRO starpniecību kā darba spēks, otrkārt, kā šādu iecelotāju izsauktie radi un paziņas. Izsaucējs 5 gadu laikā ir finanšiāli atbildīgs par to personu, kuru viņš izsaucis. Trešā iespēja ir ar „landing permit", ja Austrālijā ir pietiekami turīgs galvotājs. Pēdējā gadījumā izsaucējam jāsedz ceļa izdevumi, apm. 130 mārciņas ik personai.

Tie, kam Austrālijā ir radi vai paziņas, bet paši IRO akcijas ietvaros izceļot nevar, var izmantot izsaukšanas tiesības (nomination). Šāda veida iecelošanai propagandu Austrālijā pasākusi Adelaides latviešu biedrība.

ĀFRIKAS ĒRGĻA LIDOJUMS

Nēģeru virsaišus upurē dieviem

Kopš diviem gadiem šur un tur melnajā kontinentā uzliesmoja nemieri. 1948. g. nemieru kustība bija vērojama Britu Rietumāfrikā un, proti, tādos novados, kas līdz šim likās viegli kontrolējami, bet 1949. g. aprīlī ziņoja par nemieriem Austrumāfrikā. Arī Dienvidāfrikas republikas kaimiņos sāk ieviesties „jaunā" tipa nēģeri. Protams, pagaidām nemieru kustības, liekas, nav tik daudz tēmētas pret Lielbritānijas koloniju politiku, bet drīzāk uzlūkojamas par pašu nēģeru iekšēju lietu, kur modernās kultūras un zinātnes skartie iedzimtie vairs neatzīst savu virsaišu neierobežoto varu. Virsaišu troņi sāk grīļoties.

Iedzimto arodbiedrības, kas nodibinājās otrā pasaules kara laikā, ir stiprā mērā pacēlušas savu biedru pašapziņu. Turklāt katrā lielākā apdzīvotā vietā Nigērijas Zelta piekrastē tagad pastāv iepirkšanas un pārdošanas kooperātīvas sabiedrības, ko vada paši nēģeri. Lielbritānijas strādnieku valdība ir ļoti daudz darījusi nēģeru saimnieciskās labklājības celšanai. Ir pārkārtotas darba tiesības, uzlabota ārstnieciskā palīdzība, nodibinātas skolas un koloniju pārvaldei piešķirti 120 milj. mārciņu krediti nēģeru saimnieciskās dzīves jaunizveidošanai. Pēc balto kolonistu atzinuma nemieru iemesls ir nevis reformu trūkums, bet gan to pārpilnība. Politiski temperamentīgie nēģeru laikraksti allaž runā par kādu teiksmaino „Āfrikas ērgli", kas it kā simbolizējot iedzimto atmodas aktivitāti. Pirmām kārtām progresīvā nēģera naids vēršas pret konservātīvajiem cilšu vecākiem, pret viņu novecojušām valdīšanas normām. Kā dabiskie nēģeru saimnieciskās jaunuzbūves ienaidnieki minami arī arabi un indiešu tirgotāji, kas Kēnijā un Ugandā līdz šim kā starpnieki saņēma lauvas tiesu no iedzimto peļņas.

Bet tie nav vienīgie nemieru ieganstu. Ugandas gubernātors sērs Džons Halls aprīļa beigās bija spiests pasludināt Bugandas apgabalā izņēmuma stāvokli. Līdz ar to sērs Džons iestājās par redzamāko angļu un draudzīgo nēģeru lielvirsaiti Bugandas „kabaka", stiprināja to, not tā autoritāti. „Kabaka" Metusa II ir kristīts un Anglijā izglītojies moderns iedzimto valdnieks, kas savu angļu kontrolei pakļauto valsti iznomā tālāk pa daļām atsevišķo cilšu vecākiem. Viņa politiskā sistēma tomēr izliekas iedzimto arodbiedrību vadītājiem un nelielajai nēģeru intelligencei pilnīgi pretrunīga viņa progresīvajām tieksmēm.

Radikālā Botaka partija šajā sakarā nesen iesniedza savam kabakam memorandu, kurā pieprasīja, lai turpmāk kabakas taptu ievēlēti, nevis mantotu savu stāvokli un amatu no priekštečiem. Bataka partijas vadītājs vēl joprojām uzturas Londonā, viņu raksturo kā ļoti apdāvinātu nēģeru politiķi. Jau 1948. g. oktobrī viņš iestājās pret Metusas II kronēšanu par valdnieku. Tas liecina, ka pretišķības nav pēdējā laikā radušās, bet to sākums meklējams dziļāk.

Sērs Džons Halls Botaka partiju patlaban aizliedzis, apvainojot to sakaru uzturēšanā ar „aizjūras" komūnistiem. Tajā pašā laikā viņš izsludinājis par nelikumīgu nēģeru vadīto African Farmers Union. Bet šādā kārtā netop atrisināts kardinālais jautājums, vai Anglijas strādnieku valdības izplānotā nēģeru valsts būs savienojama ar iedzimto cilšu tradicijām un virsaišu iestādījumiem. Kā klints tā strādnieku partijas nēģeriem draudzīgai politikai agri vai vēlu šķērsos ceļu, ja to neapbrauks. Tomēr Austrumāfrikas nēģeru virsaiši nav vienīgie, kas jūt veco tikumu šķobīšanos. Ugandas nemieru viļņi aizsniedza arī pirmo iedzimto augstskolu, Makerere kolledžu, kas ar Lielbritānijas valdības atbalstu tikai pērn uzsāka darbību. Kolledžā melnādainajiem profesoriem līdz ar 200 studentiem vajadzēja vairākas dienas aizbarikādēties augstskolas galvenajā ēkā, lai atvairītu apkārtklejotāju nēģeru bandas, kas visā apkārtnē dedzināja un laupīja indiešu tirgotāju namus un veikalus un dažkārt pārvērta pelnos arī balto kolonistu farmas. Šos nemierus, kas nebija vērsti pret iedzimto virsaišiem, bija izraisījusi pa daļai propaganda par lielāku nēģeru pārstāvību iedzimto parlamentos, pa daļai nelabvēlīgie tirgus apstākļi. Nēģeri apgalvo, ka viņu ražojumi jāpārdod par cietām, bet zemām cenām, kamēr no otras puses viņi esot spiesti pirkt eiropiešu un indiešu kokvilnas audumus par nesamērīgi augstu maksu. Viņi vēloties koncesiju nēģeru pārvaldītai kokvilnas vērptuvei. Šādi rūpniecības pasākumi, ko dibinātu uz kooperātīviem pamatiem, un kuru vadība būtu nēģeru arodbiedrību rokās, dotu materiālu pamatu un jaunu ierosmi teiksmainā „Āfrika ērgļa" tālākiem lidojumiem.

Nemieri manāmi nevien austrumu un rietumu Āfrikā, bet arī tieši Dienvidāfrikas republikas iespaida sfairā. Lielbritānijas protektorātā Basuto zemē, kas nav pakļauta Dienvidāfrikas valdībai, bet ko republikas territorija tomēr apņem no visām pusēm, pēdējos mēnešus bija vairojušās iedzimto rituālslepkavības. Līdz šim Basuto iedzimtie bija rāmākie un paklausīgākie, kādi vien Britānijas karaļnamam Āfrikā mājo. Tagad atklājās, ka rituālslepkavības, kas arvien vēl notiek nomaļos mežainos apvidos, ieguvušas citu nokrāsu. Slepkavībām pirmām kārtām par upuri krīt cilšu vecākie un to padomdevēji. Izmeklēšanas komisija noskaidrojusi, ka revolūcionāri noskaņotās nēģeru organizācijas, kā, piem., „Makkaola" un „Nabago apvienība" iedomājušās upurēt dieviem savu augstāko kārtu virsaišus un to galminiekus. Lai maldinātu angļu iestādes, viņi, „valdošo šķiru" iznīcinot, lieto sen aizmirstus burvju paņēmienus. Protams, burvības tikai aizmasko nēģeru nemiernieku politiskos nolūkus. Varbūt tiešām šie radikālie nēģeru vadoņi vēl nav paši pilnīgi atbrīvojušies no senās māņticības varas un tumšajiem rituāliem, tomēr viņu mērķis ir skaidrs. Kādā tiesas sēdē, kur angļu tiesnešiem vajadzēja aplūkot apm. 20 slepkavību lietas, vainīgie dažādiem burvju paņēmieniem un saukļiem centās apburt pat tiesnešus. Kad tas neizdevās un vainīgos notiesāja, Basuto mežos atkal valda miers.

Lai slēptu savu īsto seju, Makkaola partija izplatījusi proklamāciju, kas enerģiski noliedz, ka viņi būtu komūnistiski noskaņoti. Viņi cīnoties tikai par Basuto nēģeru brīvību un neatkarību. Daži eiropieši šai proklamācijai tic, vairums netic. Tomēr, lai būtu kā būdams, pāri melnajam kontinentam ceļas nemieru viļņi, ko izraisa virsaišu novecojušās valdīšanas metodes un nēģeru demokratiskās atmodas tieksmes. Kamēr šīs pretišķības nav nolīdzinātas, ir grūti paredzēt, vai teiksmainajam „Āfrikas ērglim" spārnu spalvas nelegūs rubīna krāsu, kādas ir Kremļa zvaigznēm.

Jānis Jaunbērziņš

Angļi spēj atvairīt V-2

Ģen. sērs Fredriks Pails, jauniznākušajā otrā pasaules kara memuāru grāmatā atklāj līdz šim nezināmo faktu, ka angļiem kara pēdējā posmā bijusi sekmīgi izstrādāta vācu tālšāviņu raķešu V-2 atvairīšana. Līdz šim visur uzsvērts, ka pret šo milzīgo raķeti, kas no 90 km augstuma drāžas uz mērķi ar 7600 km ātrumu stundā, nav nekādas aizsardzības. Pails apgalvo, ka angļu zinātnieki ar īpašiem aparātiem kuģos bijuši kombinēta radara vadierīce ar ātršāvēju zenītlielgabaliem, spējusi sašaut 3 līdz 10% no visām V-2 raķetēm. Tās lielāko tiesu sašautas jau 30 km attālumā no Londonas. V-2 „artilerija" pēc angļu ģenerāļu domām būtu tikusi vēl ievērojami papildināta un būtu spējusi sekmīgi apkarot tālšavēju raķetes, ja pēc sabiedroto invāzijas ģen. Montgomerijs nebūtu pārsteidzoši īsā laikā likvidējis visas tās bazes Holandē un Beļģijā, no kurām vācieši izšāva savus slepenos lādiņus.

Cildina latviešus kā kārtības mīlētājus

No Rīgas pāri Emdenai uz ....? saucās raksts, kuru šinis dienās ievietojis vācu laikraksts Ostfriesische Heimat-Rundschau un kurā veltīti daudzi atzinīgi un silti vārdi latviešiem, kas novietojušies šejienes kazarmās. Raksta autors sākumā atgādina, ka šejienes daba un apkārtne lielā mērā atgādinot to, kāda atrodas starp Rīgu un Liepāju. Bet ļaudis, kas apdzīvo šīs kazarmas, daba nevaldzina un tie labprāt saka: „Mēs vēlamies tikt atpakaļ Latvijā, kad zeme atkal būs brīva un mums nevajadzēs dzīvot zem krievu okupācijas. Mēs labprāt dzīvojam šeit, bet ilgi arī nevarēsim palikt, jo Rietumvācija ir pārāk pieblīvēta ar ļaudīm.

Pagaidām tie iekārtojas tik ērti, cik vien ērti šādos apstākļos iekārtoties iespējams. Vislielāku labumu gūst pašas Emdenes kazarmas, kas ilgus gadus nav tik labi koptas kā tagad, kad tās apdzīvo latvieši. Emdenas iedzīvotāji ilgi brīnījās, kad kazarmās pavērās sen neredzēta naina: jauni, spoži logu stikli, notīrīti logi, uzkopti laukumi un ejas, miers un kārtība visur, kas atbilst arī vietējo iedzīvotāju noskaņai. Pirmais darbs, ko viņi Emdenā veica, bija posteņu likvidēšana vārtu priekšā, jo latvieši teica, ka nevēloties nošķiroties no vāciešiem, bet gan dzīvot viņu vidū. Katram ir iespēja pie viņiem ieiet. Latviešu kopskaits šeit pašlaik ir 900, bet tuvākā laikā šis kopskaits pavairosies vēl par 300.

Rakstā tālāk atzīmēta latviešu organizācija, pārvalde, skolu dzīve, kā arī pieminēts, ka naudas grūtības tos smagi nospiež un ka sevišķi vecākiem ļaudīm emigrācija sagādājot ievērojamus kavēkļus. Latvieši esot pateicīgi par labām attiecībām ar vācu pilsētas pārvaldi. Latviešu mākslinieku sarīkojumus un deju vakarus labprāt apmeklējot arī vācieši un arī tīri personīgi nodibinājušās starp vāciešiem un latviešiem labas attiecības. Raksta beigās teikts: „Tā emdeniešu vidū zem sarkanbaltsarkanā karoga dzīvo neliela ļaužu saime, kas no daudzajiem gadu simtiem tikai neilgi varēja baudīt valstisku brīvību. Viņu liktenis lielā mērā līdzīgs izraidīto liktenim no austrumu apgabala. Jau tamdēļ vien mums viegli viņus saprast. Mēs atzīstam arī viņus tās kārtības dēļ, kuru paņēmuši no dzimtenes līdz un kas tīkama šai Austrumfrizijas pilsētai."

Plūdi Amerikā un Austrālijā

Pag. nedēļas beigās vairākus Virdžinijas štata apgabalus piemeklēja smagas lietus gāzes un pārplūdušo lielo upju ūdeņi nodarījuši lielus zaudējumus. Pitersburgas tuvumā Potomakas un Šenandoa upju rajonā tūkstošiem iedzīvotāju palikuši bez pajumtes. Vairāki desmiti noslīkuši. Evakuēti vairāku pilsētu iedzīvotāji, lai izvairītos no liekiem cilvēku zaudējumiem. ASV armijas vadība nosūtījusi uz katastrofas vietām karaspēka vienības ar t. s. amfibiju tipa satiksmes līdzekļiem, kas vienādi brīvi kustas pa sauszemi un ūdeni.

Par plūdiem ziņo arī no Sidnejas Austrālijā. Tur Hunter upes pārplūšanas dēļ Ņukāstlas rajonā evakuēti no savām pastāvīgām dzīves vietām 5000 cilvēku. (DM)

Ārstu krīze Vācijā

Daudzi lietpratēji sāk bažīties par to, ka nepieredzēti sīvā konkurences cīņa varētu apdraudēt ārstu morāli un līdz ar to kaitēt visu iedzīvotāju veselības stāvoklim Rietumvācijā. Aplēsumi rāda, ka tagadējā Rietumvācijā varētu dzīvot un strādat apm. 45.000 ārstu, bet jau tagad te dzīvo vairāk nekā 72.000, no kuriem tikai 20.000 nenodarbojas savā tiešā arodā. Bez tam Rietumvācijā pašlaik ir 20.000 medicīnas studentu, no kuriem ik gadu augstskolas beidz ap 3000.

„Nordsee Zeitung" pašākā rakstā apskatot šo ārstu problēmas, vispirms aizrāda, ka jaunajiem ārstiem, kas tagad beidz augstskolas pēc sešu gadu grūtām studijām, labākā gadījumā ir izredzes tūlīt dabūt asistenta vietu — bez atalgojuma. Teorētiski viņi jau pēc divi gadiem varētu sākt paši savu praksi, jo pēc „arodu brīvības" ievešanas, nekādas speciālas atļaujas prakses uzsākšanai vairs nav vajadzīgas. Praktiski tomēr jauniem ārstiem tagad jāstrādā par asistentiem bez algas, vai ar ļoti mazu algu pieci, seši vai patvēl vairāk gadi iekām tie var uzsākt praksi, kā palīgārsti vai dabūt vietas kādā slimo kasē. Šie neizdevīgie apstākļi ar katru gadu vēl pasliktināšoties, ja uz kādu laiku pilnīgi neslēgšot augstskolu medicīnas fakultātes. Studentu skaita ierobežošana, kā dzīve pierādījusi, nespējot stāvokli uzlabot.

Tai pašā laikā ārstu atalgojumi slimo kasēs esot ļoti niecīgi. Caurmērā slimo kases ārsts par viena slimnieka ārstēšanu, kas prasa vismaz divdesmit vizītes, no slimo kases saņemot ap 4 DM. Tas izskaidrojams ar to, ka nesamērīgi pieauguši slimo kasu izdevumi slimnīcu uzturēšanai. Slimniekus, kas agrāk būtu pāris dienas pagulējuši mājās, tagad bieži esot jāsūta uz slimnīcu tāpēc, ka pārpildītajos dzīvokļos tie apdraudētu citus. Privātu pacientu skaits arvien sarūkot ne tikai naudas trūkuma dēļ, bet arī tāpēc, ka tie sadalās starp pārāk daudzajiem ārstiem.

Līdzīgā stāvoklī esot arī zobārsti un lopu ārsti, jo arī šais arodos kaŗš radījis nesamērīgu pārprodukciju. Lopu ārstu stāvokli vēl pasliktina tas apstāklis, ka visi svarīgākie Vācijas lopkopības apgabali tagad atrodas aiz dzelzs aizkara.

Feļetons

par laiku un pulksteņiem

Knuts Lesiņš

Jau sākumā jāaizrāda, ka šis sacerējums nav domāts speciālistiem — pulksteņmeistariem vai pārskolotiem riteņbraucējiem, tāpat kā dzējoļi par puķēm netiek rakstīti botāniķiem, mūzika — klavierskaņotājiem, smaida burvīgumu nesaprot zobārsti, nedz astronomi negaisa lieliskumu; jo katra speciālizēšanās cilvēkā kaut ko nogalina, kaut ko nemanāmu, šķietami nenozīmīgu, kas saista cilvēku šai pasaulē ar lietām neatkarīgi no to noderīguma un cenas, bez kā tomēr nevar iztikt, kas ir ielūkošanās paša dzīvē ar nebojātu aci. Varbūt tādēļ cilvēkiem ārpus profesijas bieži mēdz būt kāda neprātīga mīlestība, parasti pretēja arodam: politiķiem dārzkopība, tirgotājiem makšķerēšana un medības, māksliniekiem autosports, bērnu tēviem — fotografēšana, kaŗavīriem pulksteņi (kaut gan pietiek, ja tāds ir rotas seržantam!). Kāds mans paziņa, dzīvodams joslā, ko pārstaigāja dažādas armijas, melancholiski teica: „Kareivju iekāres ir dažādas atkarībā no dzīves standarta, dažs sapņo par velosipēdu, dažs — par auto, bet pulksteņus — ņem visi!" Un, protams, šai kaislībai nav nekāda sakara ar centību precīzi veikt dienesta pienākumus.

Pulksteņa uzdevums, cik šai lietā saprotu, ir rādīt laiku, bet liela daļa pulksteņu rāda arī turību, sabiedrisko stāvokli u. c., ko ar šīm priekšrocībām neapbalvotie filozofi sauc par aušībām. Ļaudis, kas nēsā vienkāršus dzelzs pulksteņus, parasti mēdz sacīt, ka zelta pulksteņi neesot labi. Tā kā zelta pulksteņu īpašnieki sabiedrībā mēdz būt mazākumā, tad sirdsapziņīgākie no viņiem jūtas pat neērti. Esmu dzirdējis vienu mūzikas profesoru vaļsirdīgā, jautrā brīdī atzīstamies: „Jūs gan domājat, ka man ir zelta pulkstenis, nē — tikai jaunzelta, bet es to valkāju droši, jo neviens taču nedomās, ka tādam vīram kā man pulkstenis nebūtu zelta!" Man ir aizdomas, ka tādu cilvēku ir papulka, bet visi nav tik simpatiski...

Mans tēvocis, kas bija mazliet skeptiķis, mēdza teikt: „Pulkstenis, kas reizi bijis pulksteņmeistara nagos, vairs nevar būt labs, tāpat kā sieviete, kas vienreiz uzkāpusi uz skatuves dēļiem, kaut ko dziedot vai tēlojot, nekad vairs nebūs tāda kā agrāk."

Krustmātei bija cits piegājiens: „Tavi viesi neiet tāpat kā mūsu sienas pulkstenis." Viesi nepalika atbildi parādā, viens otram iečukstēdami: „Neskaties pulkstenī, bet pudelē — tā vēl pusē..."

Esmu dzirdējis, ka pulksteņos esot dārgakmeņi. Zēna gados vienu izjaucu; dārgakmeņus neatradu, bet kad gribēju pulksteni atkal salikt, tad tur palika tik daudz daļiņu pāri, ka iznāktu vēl otram pulkstenim. Saruna ar vecākiem šai lietā uz laiku laikiem noslāpēja manu pulksteņtaisītāja talantu.

Ir tā saucamie modinātāji pulksteņi, kuŗos spēcīgākā sastāvdaļa ir zvans. Tie ir atliekas no viduslaiku inkvizīcijas. Moderna modinātāja zvanu nevar apklusināt, ātrumā pabāžot zem spilvena; kāds piedzīvojis gulētājs man teica, ka nelīdzot pat iegrūšana veļas baļļā. Sevišķi nelāgi ir gadījumi, kad, gar uzgriežamo darbojoties, nejauši uzgriežat arī zvanu, un tas sprūk naktī vaļā tai stundā, kuŗā apm. pirms nedēļas jums bija jāiet uz nakts vilcienu.

Veclaiku modinātāji, tāpat kā inkvizīcijas paņēmieni, bija rāmāki. Tie spēlēja noteiktā stundā kādu jauku polku vai valsi, jo cilvēki jau tik un tā cēlās pēc saules un nemaldīgās darba laika nojautas, pulkstenis bija tikai maigs augšāmcelšanās atgādinājums, padarot to patīkamāku, dziedādams klusi, klusi pie auss, netraucējot citus; nevis tā kā tagad radio vingrošanas mārša, kas, viena atriebīga cilvēka palaists, liek visai mājai izbeigt sapņošanu.

Ak, vecmāmiņas pulkstenis...! Tas atgādināja mazu kumodi, bija nenogurdināms ar savu maigo reinlenderi, viņam varēja likt spēlēt katrā laikā; pie tam sānos un mugurpusē tam bija stikls, tā kā varēja redzēt katru ratiņu kustāmies. Protams, viņš ar laiku sabojājās, reinlendera vietā nāca ārā tikai pāris kristallisku tikšķu, viņš rādīja tikai laiku un par viņu vairs neinteresējās, kā par balsi izdziedājušu slavenu dziedoni.

Ir tā saucamie dāmu pulksteņi, tie ir vismazākie, tādēļ dāmām ir tik maz laika, viņas mēdz nokavēt satikšanos, teātŗa izrāžu un koncertu sākumus, kādēļ dažkārt runā arī par „dāmu laiku", tas ir laiks, kad kungi sāk nervozēt, neatlaidīgi cilādami savus lielos kabatas pulksteņus... Bet vajaga dāmas saprast, pat ar nokavēšanos — vai nepienāk kādreiz laiks, kad gribētos apturēt vai pagriezt par gadiem atpakaļ visus pasaules pulksteņus? Pulkstenis ir nežēlīgā laika simbols, vai nu viņš iet, vai neiet. Par katru brīdi, ko pavadām nepacietībā, bargi jāmaksā ar tiem, kas aiziet neatsaucami. Varbūt tādēļ būtu prātīgāk nesteigties uz nākotni un nenoliegt pagātni, bet — cilvēka sirds ir neizmācāms pulkstenis, kas dala laiku pēc saviem pulkstieniem.

Dažreiz pulkstenis ir grēkāzis, kam varat uzkraut nokavēšanos, bet — šis ieganstš pārāk nodeldēts. Jaunprātīgos nolūkos, tā kā, ja tiešām pulkstenis kādreiz ir vainīgs, tad tam neviens netic, uzņemoš jūsu stāstu ar pieklājīgu smaidu, gribot negribot jāmelo, izgudrojot kaut ko ticamāku: pēkšņi pārtrūkušu kurpju auklu vai nejaušu satikšanos uz ielas stūŗa ar desmit gadus neredzētu krustmāti.

Pulksteni pazaudēt skaitās nelaime, varbūt tāpēc, ka zaudēto un atrasto pulksteņu skaits ir divreiz proporcijā, kaut gan skaitlim vajadzētu saskanēt. Taču es pazinu cilvēku, kam bija laime nelaimē sakarā ar pulksteni. Tas bija neikdienišķs cilvēks: ļoti mazrunīgs jautnis ar lielu ģimeni; vai viņu padarīja mazrunīgu ģimene, vai viņu valodas nepārvaldīšana — ir vienādi iespējams. Kaŗam nobeidzoties, kad apstājās vācu dzelzceļi, viņš devās kājām uz apriņķa pilsētiņu kāztot dažādas apgādes un dokumentu lietas. Es arī par tām interesējos, tādēļ mēs vakarā aprunājāmies. Es prasīju, cik tālu jāiet.

„18 kilometru."

„T. i. — turpu?"

„Jā."

„Kopā 36, nekas — labs dienas gājiens."

„Man iznāca 46," viņš sausi piezīmēja.

„Kāpēc?"

„Atceļā nolikos zem koka — atpūsties — pazaudēju pulksteni, pie mājām atcerējos, bija jāiet atpakaļ."

„Protams, neatradāt?"

„Atradu gan," viņš tikko manāmi pasmaidīja, „bet — citu!"

„Ko! Tai pašā vietā?"

„Turpat, tikai otrā pusē grāvim."

„Un vesels — iet?"

„Drusku labāk par manējo, tas bija vecs krāms."

Pēc tam mums vairs nebija ko runāt: laimīgi cilvēki ir mazrunīgi tāpat kā pārsteigti...

Man nav bijusi nelaime pulksteni pazaudēt, nedz laime — atrast, man ir tēva pulkstenis, tērauda, salāpītu ciparnīcu, viņš ir pārdzīvojis divus karus un divas jaunības, droši vien daudzus pulksteņmeistarus, bet viņš joprojām steidzas, noiedams stundu pusmiņūti ātrāk. Uz kurieni vēl?

Vakar bija

Īsa, īsa Jāņu nakts
Par visām naksniņām;
Te satumsa, te atausa
Pie Jāniša uguntiņas.

Vakar bija Jāņu diena,
Šodien Jāņu atsvētīte;
Vakar Jānis alu deva,
Šodien ala palieciņas.

Šis un tas par žurnālistiem un viņu darbu

Žurnālistika pastāv jau no tiem tālajiem laikiem, kopš cilvēki viens otram iedauzija galvu, bet daži šo starpgadījumu vēlējās pastāstīt citiem ļaudīm. Tikpat sena kā mūžība ir arī tieksme pēc savas iekšķīgās pasaules ārējā izpauduma. Liekas, ka nekas nav tik viegli, kā to izdarīt un pateikt īsto vārdu īstā vietā, tomēr lietpratēji stāsta, ka žurnālistiku ļoti grūti iemācīties un dažādas skolas un kursi noderot varbūt vienīgi vajadzīgās technikas apgūšanai. Katram iesācējam vārdi liekas kā smagi bluķi, kas neļaujas viegli cilāties. Tikai ar laiku tie sasienas tīkamā stilā un darbs izaudzina meistarus.

Tas maldīsies, kas domās, ka ir nevien interesanti un patikami, bet arī ļoti ērti veikt žurnālista darbu. Kas nekaiš, piem., pāris stundas palasīt avīzes un nota bene pakritizēt savus kollēgas, pāris stundas paklejot, iegriezties kafejnīcā, apmeklēt vienu otru paziņu un tad arī „uzcept" kādu feļetonu, reportāžu vai sīku ziņu? Tik vienkārša šī nodarbošanās nav, un kas savos trauksmainajos jaunības gados ir vēlējies būt ne tikai par interesantu jaunekli sabiedrībā, bet centies žurnālista arodu uztvert visā pilnībā, tam vajadzējis daudz, uzcītīgi un sistēmatiski strādāt.

Žurnālistam nav laika privātai dzīvei. Viss, ko viņš vienmēr redz un dzird, ir kā krāsu plankumi uz tās ainas, kas viņam jāgatavo no savas klātienes, savas apkārtnes vai visas pasaules, un kas tam nepārtraukti jālabo un jāpārveido tāpat, kā nemitīgi pārveidojas pati daudzkrāsainā dzīve.

Tas būtu dīvains žurnālists, kas kāda notikuma laikā, vai rodot iespēju vēlā vakara stundā gūt svarīgu informāciju, kavētos to iegūt vai būt notikuma vietā, aizbildinoties, ka... ceļš par tālu, draudzene pukosies vai kaimiņi gaida. Pienākuma apziņa viņu nemitīgi tur savās važās, bet kas šīs važas kā tādas arī izjūt, agrāk vai vēlāk pagriež žurnālista arodam muguru.

Ja mēs atskatīsimies latviešu avīžniecības pagātnē, tad varēsim secināt, ka uzcītīgu preses darbinieku mums nav trūcis, kaut arī lielākajai daļai no tiem vajadzējis piedzīvot kopīgo avīžnieku likteni un aiziet aizmirstībā līdz ar savu laikmetu. Bez Bernharda Dīriķa, Krišjāņa Barona, Kaspara Biezbārža, Aleksandra Vēbera, Viļa Olava un daudziem citiem, kas kļuva plaši pazīstami arī kā cīnītāji sabiedriskajā dzīvē, latviešu presei vienmēr bija savi uzticīgie „melnā darba darītāji", kuŗu vārdi vairs tikai retajiem zināmi, bet kas klusi un sistēmatiski veica daudz.

Ko, piem., plašākā sabiedrība vairs zina par Laubes Indriķi, latviešu sīkā feļetona īsto tēvu, kas tiksmināja lasītājus ar sava stila asumu, vai par Jāni Tomiņu-Riemeli, kas vairāk nekā 40 gadus uzcītīgi strādāja Baltijas Vēstneša redakcijā par iekšzemes ziņu vadītāju. Un ko gan ļaudis pēc gadiem vēl varēs stāstīt par tādu neatlaidīgu reportieri kā Pēteri Lasi, kuŗa baltā bārdiņa vienmēr pavīdēja katrā sanāksmē un sapulcē un kas veikliem soļiem, kā jau kādreizējais Pēterpils pastnieks, devās no vienas redakcijas uz otru. Viņa laikā tās jau atradās centra rajonā un staltos namos un kā humors vēl varēja likties adreses apzīmējums 1866. gadā Hugo Braunšveiga apgādātā žurnāla „Draugs un Beedrs" galvā, kas tā laika rakstībā bija šāda: „Pehterburgas ahrpilsehtā Nicolai eelā Nr. 31 Seht-namā. Kas to eelu ar Nicolai wahrdu ne dabbu rohkā, tas lai wien isjauta to zeļu pehz wezzu wahrdu, ko visi Rihdseneeki pasihst, protti Eifoni jeb wiswairahk Nepponei-eelu."

Žurnālistam ir vajadzīga daudzpusīga izglītība, krietns takts un gaumes krājums, arī tas, ko vācieši sauc par Fingerspitzengefühl. Bet latviešu žurnālistam ir vajadzīgs arī kaut kas cits. Priekš 60 gadiem Miķelis Klusiņš viņiem deva šādu padomu: „Ja kāds pats nav līdzdzīvojis, līdzcietis un līdzjutis latvju tautai sūrās un grūtās dienās, ja tas nav līdzpriecājies viņas godos un svētkos tēvu-tēvu garā, tad tas lai ņem un lasa latviešu tautas dziesmas. Ja šīs dziesmās lasot, tam brīžiem nerodas raudas un brīžiem neielīgsmo sirds, ja neiekarsē visam daiļam un labam, tad lai tas salauž savu spalvu un lai sviež to krāsnī, bet pats lai iet sēnes lasīt."

Latviešu žurnālisti ir dzīvojuši un jutuši līdz savai tautai un ar visu sirdi un māku veikuši savu darbu. Kādreiz mēs, jaunie avīžnieki, kas savās redakcijās sākām spalvas cilāt un gūt pirmos panākumus, jutāmies sevišķi glaimoti, ja atskanēja tālruņa zvaniņš un bija dzirdama balss: „Šeit runā Aronu Matīss. Es jums pateicos par šīsdienas ievadrakstu". Šī preses seniora atzinība iepriecināja vairāk nekā piešķirtās goda zīmes. Mēs zinājām, ka tā ir atzinība par tiešām veiksmīgu darbu. **F. Kr.**

ATVADU DĀVANA

Persijs Eksteins (Percy Eckstein)

ĪSSTĀSTS

Glorija piespieda bremzes pedāli, tā ka slaidā mašīna apstājās vienā rāvienā. Tanī pašā laikā viņa pamanīja, ka rīkojās stipri negudri: virs, kas stāvēja šosejas malā un viņai māja, nepavisam neizskatījās pēc godīga ceļa gājēja. Droši vien būtu bijis prātīgāk nepieturēt un aizdrāzties ar pilnu ātrumu tam garām. Bet Glorija nu reiz nespēja ar parasto automobilistu nevērību ignorēt daudzo gājēju lūgumus paņemt viņus līdzi.

„Vai jūs mani nepaņemtu līdzi, jaunkundz?" jautāja bārdainais virs, kuŗa noskrandušās drēbes agrāk droši vien bija piederējušas putnu biedēklim. „Es labprāt vēlētos nokļūt nākošajā ciemā, pirms vēl nav tumšs."

„Labi — kāpiet vien iekšā," Glorija laipni atteica un atvēra auto durvis. „Cigareti?" — viņa tad jautāja, pasniegdama viņam kārbiņu.

Viņš paņēma, smaidīdams pār visu grumbaino seju. „Smalka šķirne," viņš teica, „kaut ko tādu es sen vairs neesmu turējis zobos." Un ar redzamu baudu viņš ievilka pirmo dūmu.

Auto lidoja tālāk pa mainīgo apvidu. Drīz tas, klusi dziedādams, uzrāpās kādā pakalnā, tad atkal šāvās lejup un drāzās projām starp dzeltenīgi brūnajiem rugāju laukiem un zaļajām pļavām. Pēkšņi viņas skats apstājās mazajā aizmugures spogulītī, un viss braukšanas prieks acumirklī bija izgaisis. Jo aiz auto, arvien mazākā attālumā, traucās šurp kāds motociklists, kas, spriežot pēc ātruma un smagās motorrata būves, nevarēja būt nekas cits kā policists.

„Ak kungs," Glorija nopūtās, runādama vairāk ar sevi kā ar savu pavadoni, un noņēma kāju no gāzes pedāļa, „nu būs atkal sods par ātru braukšanu."

„Vai tas tik ļauni?" neticīgi smīnēdams prasīja klaidonis, ieraudzījis Glorijas rūpju pilno seju.

„Pat ļoti ļauni!"

„Bet jūs taču par to neiespundēs?"

„Nē," atteica Glorija, „bet šī nu ir jau trešā reize. Un tēvs man teica — ja mani trīs reizes nosodīs par ātru braukšanu, tad viņš man atkal atņems mašīnu."

„To es varu saprast," virs teica, un viņa mazās ačeles viltīgi nozibēja. Tagad motociklists bija jau piebraucis viņiem blakus un deva zīmi apstāties. Glorija nobremzēja.

„Ļoti žēl, jaunkundz," teica policists, nokāpdams un izņemdams no sava motocikla sedlu somas piezīmju grāmatiņu. „Man vajadzēs jūs pierakstīt. Jūs braucāt ar 60 jūdžu ātrumu. Vai drīkstu lūgt jūsu autovadītājas apliecību?"

Tad viņš paskatījās uz Glorijas ceļa biedru, un viņa līdz šim laipnā seja savilkās neuzticīgi oficiālā grimasē. „Jūs droši vien to saulesbrāli uzlasījāt kaut kur pa ceļam?" viņš jautāja un, pagriezies pret klaidoni, piebilda: „Parādait man savus papīrus!"

Klaidonis izrāpās no auto un piegāja cieši klāt pie policista, kas pa to starpu bija apskatījis Glorijas apliecību un atzīmējis vajadzīgos datus savā piezīmju grāmatiņā. Vilcinādamies viņš izzvejoja no kabatas pāris dokumentus un pasniedza tos ierēdnim.

Tas iebāza savu grāmatiņu atkal motocikla sedlu somā un sāka ar sarauktu pieri pētīt pasniegtos papīrus. Bet drīz viņa sejā parādījās skaidri redzama vilšanās un pārsteigums, jo papīri acīm redzot bija kārtībā. Pēc ilgākas šķirstīšanas viņš tos beidzot pasniedza atpakaļ īpašniekam.

„Kārtībā," viņš nopurdēja, pēc kam pagriezās pret Gloriju un piebilda: „Savu pavadoņu izvēlē jums gan vajadzētu būt piesardzīgākai, jaunkundz. Nekad nevar zināt..."

„Pateicos par jūsu padomiem," Glorija aizkaitināta atcirta, „tā ir mana darīšana, ko es ņemu līdzi savā automobilī."

Policists paraustīja plecus, nekā neatbildēja un uzlēca uz sava motocikla. „Par ātro braukšanu jūs dabūsit paziņojumu no tiesas," viņš vēl ironiski norūca, strauji uzspieda gāzes pedālim un aizšāvās tai pašā virzienā, no kuŗas nācis.

„Kāpiet iekšā — brauksim tālāk," teica Glorija klaidonim. Nedaudzās minūtes līdz nākamajam ciemam pagāja pilnīgā klusumā. Glorija acīm redzot bija noskaitusies par starpgadījumu, un arī viņas līdzbraucējs nemēģināja ne reizi viņu uzrunāt. Bet tad, kad viņi bija nonākuši ciemā, viņš pirms izkāpšanas tomēr gluži negaidot noturēja, tā sakot, īstu runu.

„Tad nu paldies," viņš teica. „Tas bija traki jauki no jūsu puses — ka jūs atļāvāt man braukt līdzi. Un vēl jaukāk bija tas, kā jūs aizstāvējāt mani pret policistu. Un ja jūs atļaujat, jaunkundz, es gribētu pa savai modei jums pateikties. Vai jūs, lūdzu, nevēlētos pieņemt no manis mazu dāvanu?"

„Dāvanu?" Glorija atjautāja pavisam samulsusi un ar pūlēm paturēja savu nopietno sejas izteiksmi.

„Tā būtu tāda kā atvadu dāvana," teica klaidonis, iebāzdams roku savā saplīsušā krekla dziļumos un izvilkdams no turienes kādu nelielu priekšmetu, ko viņš pasniedza Glorijai, dziļi paklanīdamies.

Tikai tad, kad viņš pēc pāris soļiem bija jau pazudis aiz nākamā nama stūŗa, Glorija īsti ievēroja, ko viņa turēja rokā: tā bija policista piezīmju grāmatiņa.

Latvietes panākumi

Elfrida Karlsone-Kukaine, kas darbojās par YWCAs fiziskās audzināšanas un baleta direktrisi Ņubrunsvikā, Kanādā, izpelnijusies ievērību turienes presē. Maija beigās sarikotajā atklātā skolnieku vakarā piedalījušies jau 452 E. Kukaines audzēkņi, izpildot viņas aranžētos baleta uzvedumus un vingrojumus. Skatītājiem tas sagādājis lielu prieku, jo agrākie instruktori izlīdzējušies ar paaudžu paaudzēs pazīstamiem uzvedumiem. Par E. Kukaines asistenti turpat darbojas arī Ērika Grīva.

Elza Ķezbere

JAGUĀRS

Piezagās sāpe kā jaguārs.
Zobus tas iecirta krūtīs
Nežēlīgs manim un asinskārs.

Kas gan šurp palīgu sūtīs!
Sirds jau ir vienās asinīs,
Pirms vēl šī diena dziest rūtīs.

Kas gan vairs plēsoni projām dzīs!—
Jaguārs asinis lacis.
Plosītā sirds mēma ciešanās trīs.

Izglāb! — tev lūdz manas acis.

KULTŪRAS CHRONIKA

Latviešu teātŗa trupai Dānijā 11. jūnijā Jonstrupes nometnes zālē bija 23. iestudējums. Uzveda M. Zīverta Zaļo krūzi J. Berkāna iestudējumā. Dekorācijas bija darinājis gleznotājs L. Lauva. J. V.

Oskara Noriņa dzīves biedre aktrise Lita Zemgale-Norīte gatavojās izceļot uz Austrāliju. Viņa pat visgrūtākajās svešniecības gaitās saglabājusi vairākus sava vīra darbus, kuŗus vēlās vest līdzi uz Austrāliju. Uz Austrāliju vēl pošās bij. Tautas teātŗa aktieris Voldemārs Krūmiņš ar kundzi.

Globālie Jāņi

Radioziņojums apvienotajai redakcijai no pirmā „zemes satelīta"

Pēc nemitīgām pūlēm man beidzot izdevās no starpplanētu pētniecības savienības izkaŗot atļauju kā pirmajam DP izceļot uz bij. ASV aizsardzības ministra Džemsa Forestala izplānoto „zemes satelītu". Ar pateicību jāatzīmē, ka šoreiz neprasīja, lai saistos darbā lauksaimniecībā, bet izceļošanas atļauju uz nenoteiktu laiku saņēmu tīri zinātniskiem nolūkiem. Kad satelītu skrīninga komisijai rādīju vācu notāra apstiprināto apvienotā laikraksta līdzstrādnieka apliecību, kungi vēl šaubījās. Šoreiz lai paldies izdevējam Jānim Kadilim. Liku galdā pirmos Latvju dainu novilkumus ar Jāņu dziesmām. Cita runāšana. Komisija tūlīt saprata, ka šogad latvieši svinēs pirmos globālos Jāņus un līgošana notiks Sidnejā, Misisipi kokvilnas plantācijās, Toronto, Londonā, Stokholmā, Eslingenā un vēl citās latviešu kolonijās. Vēl īsa sazināšanās ar slavenās Maunt Vilsonas observātorijas profesoru Robertu Ričardsonu, vai planētāro novērošanu netraucēs Višinska Parizē panāktais rietumvalstu apmiglojums, un viza man bija rokā.

Tā ka vēl nav noskaidrots, vai „zemes satelīts" pieskaitāms Eiropai un LCK nav pieņēmusi attiecīgu izceļošanas atļaujas rezolūciju, man par novērotajiem asimilācijas draudiem un dzīves apstākļiem pagaidām jāklusē. Varu ziņot tikai par Jāņu vakara izdarībām.

Protams, teleskopu vispirms griezu pret Austrāliju, kur pulcējušies visvairāk bij. darba biedru, ar Arnoldu Šmitu un Metu Metumu priekšgalā. Cik reižu neesam sēdējuši pulciņā un viens otram teikuši — „Kā būtu vēl ar vienu maziņo?"

Arī pie Kanbēras, Adelaides un Sidnejas mirdzēja kārts galā darvas mucas. Mets Metums šķita it kā grasoties doties eikaliptu mežā meklēt papardes ziedu. Arnolds Šmits gatavojās iesmā cept vai nu paša makšķerētu barbu vai trusi. Cik no lielā tāluma varēju spriest, visi latvieši pie Jāņu ugunīm tomēr likās nosaluši. Diez vai tādēļ, ka Austrālijā latvieši svinēja Jāņus ziemas vidū? Nē, Līgo dziesmas neatšalca bērzu birztalās...

Mazs teleskopa pagrieziens un garām aizslīd gaŗā Čiles josta Klusā okeana piekrastē, kur Santjago priekšpilsētas apelsīnu dārzos pie sportista Laipenieka ducis latviešu Jāņu vakarā jutās kā avarējuši jūrnieki vientuļā salā. Argentīna, Brazīlija, Jāņu ugunis zem palmām Venecuēlā... Vēl tālāk, un ASV un Kanādas plašumos jau aizvien biežāk iemirdzas mūsu laimīgo dienu atblāzma. Vēl latvieši nav aizmirsuši senos tikumus. Vainagi rotā Jāņu tēvu galvas, puto alus kausi, redz pat jauno farmeru sietos siera rituļus. Nāk svešo māju iemītnieki, klausās un brīnās. Skaista laikam bijusi tā zeme, kuŗas izdzītie vēl prot tā strādāt, dziedāt un priecāties...

Londonā tikko izskanējuši pirmie dziesmu svētki, zviedriem Jāņu ugunis nav sveša izdarība un tad veru skatu uz Piebalgas pakalniem, kas pirms 10 gadiem šajā bridi mirgoja neskaitāmās ugunīs. Tumsa stindzina skatu, bet es tomēr zinu un jūtu, ka tās daudzās Jāņu ugunis, kas šovakar degtas tālos kontinentos, blāzmos kā paceltas lāpas, nelaus nekad mums aizmirst bijušo, bet sauks atpakaļ uz to zemi, kur visdzidrāk Jāņu naktī izskan latviskais Līgo. **Meimurs.**

(Tautas dziesmas illustrējis REINIS BIRZGALIS)

Jāņu diena

Gauži nāca, drīz aizgāja
Tā lielā Jāņu diena;
Nebij dienu, ne nedēļu —
Vienu pašu vakariņu.

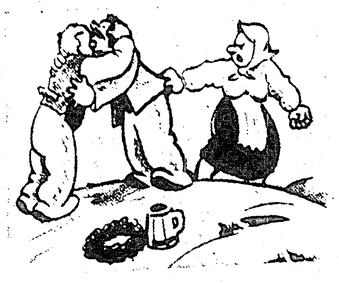

Jāņa dienu pavadīju
Līdz viņam kalniņam;
Tā saciju vadīdams:
„Nāc, Jāniti, citu gadu!"

Grāmata, kas popularizē Latvijas pilsētas

Z. Ligers. Histoire des villes de Lettonie et d'Estonie des origines jusqu'à la fin du XVIII siècle, Paris 1947. 223. lappuses.

Ligera franču valodā sarakstītā grāmata ir apsveicams darbs, kas popularizē mūsu un mūsu kaimiņu pilsētas un zemes Vakareiropā. Popularizēšanas ziņā autora grāmatai ir liela loma mūsdienās, kad katrs labāks darbs spiež vakareiropiešus atcerēties mūsu tik pārāk smagi kājām mīto dzimteni. Diemžēl jāsaka, ka grāmatai arī zinātniskā un nacionālā ziņā būtu vēl lielāka vērtība, ja autors nebūtu pielaidis vienu otru nepareizību un nebūtu noklusējis to, kas ir svarīgs no mūsu viedokļa.

Aplūkosim īsumā dažus misekļus un izlaidumus, lai tos novērstu jaunā iespiedumā, jo grāmata nāks dažu Vakareiropas vēsturnieku rokās, kas pazist labi vēstures avotus. Vispirms jāsaka, ka būtu ļoti labi, ja autors būtu sniedzis, kaut īsumā, ziņas par mūsu pilsētām priekš vāciešu ienākšanas. Autora grāmatas 7. lappusē pieminētā Rimberta Ansgara dzīves 30. nodaļā ir sacits, ka kuršiem ap 853. gadu jau ir bijušas piecas pilsētas — civitātes, pie tam, lai novērstu pārpratumus, jāpiebilst, ka archibiskapa biografs lieto vārdu civitas vienīgi tikai pilsētas nozīme. Mūsu pilsētu vēsturei ir ļoti svarīgi tas, ka Rimberts apzīmē kā Jūrpili, tā Apoli ar vārdu urbs, bet turpretim jau no 800. gada slavenās starptautiskās tirdzniecības pilsētas Birku, Šlezvigu un Riperu viņš nosauc ar vārdu vicus — ciems. Ligera grāmatas loma būtu daudz lielāka, ja būtu parādītas šis mūsu vēstures avotu pērles Vakareiropas lasītājiem. Ar vārdu urbs arī 13. gadsimteņa chronikas un citi avoti apzīmē dažas mūsu un sāmsaliešu pilsētas, un archaioloģiskie izrakumi sniedz datus par tādām. Tālāk jāsaka, ka autora grāmatas nozīme būtu arī lielāka, ja būtu kaut dažās lappusēs apskatītas pilsētas arī mūsu un mūsu kaimiņu neatkarības laikā, jo tagad, pēc viņa darba, iznāk, ka vienīgi vācieši būtu radījuši pilsētas mūsu zemē.

Autors saka 8. lappusē, ka zviedru militāros spēkus iebrukumā Kursā (domāts 853. g.) pavadījuši zviedru tirgotāji — marchands suédois. Tā ir kļūda, jo zviedru ķēniņš Olafs, viņa kareivji un pati tauta vēl bija pagāni, bet minētie tirgotāji bija kristīti, tā tad tie nebija zviedri, kas arī ir citu tautu vēsturnieku atzinums. Nevar pievienoties arī uzskatam, ka dāņu tirgotāja celtā baznīca Kursā būtu domāta kristīgās ticības izplatīšanai — pour propager le Christianisme (8. lpp.). Tā bija dāņu faktorijai ierīkota baznīca, kādu bija vairāk dāņu tirgotājiem svešās zemēs, jo pretējā gadījumā Brēmenes Ādams, kas min šo baznīcu, nebūtu misiones darbu noklusējis, jo pēdējā bija viņam sirdslieta un tai viņš veltī galveno uzmanību savā darbā.

Pareizā laika perspektīvē nav sniegta dažādo tautu tirgotāju loma, kas brauca un tirgojās ar Baltijas zemēm. Naturellement la Livonie n'acueillait pas seulement les marchands allemands, mais aussi des Frisons, des Danois, des Suédois (particulièrement de Gotland) etc. (9. lpp.). Vispirms, sevišķi ar 10. g. s. sākot, brauca šurp dāņu, zviedru un gotlandiešu tirgotāji, un tikai 12. g. s. otrā pusē tiem pamazām pievienojās vācu tirgotāji, kas ar laiku izkonkurēja pirmos. — Ecclesia Romana un la Curie romaine (10. lpp.) nav viens jēdziens.

Nevaru pievienoties autora domām par letgaļiem. Ir taisnība, ka Rīmju chronikas autors saka, ka viņi ceļot atsevišķi mājas mežos — qui s'établissaient en formes isolées dans les forêts (12. lpp.), bet nav tiesa, ka viņi ne es rassemblaient par conséquant pas en villages, jo tie dzīvoja arī ciemos, kā to liecina Indriķa chronika un arī citi avoti. Nav saprotams, kāpēc autors Vakareiropas lasītājiem ir sniedzis šādu pavisam aplamu letgaļu attīstības raksturojumu: Vraisemblablement les Letgales étaient la seule tribu lettone qui ne fût encore parvenue au début du XIII-e siècle à aucune organisation politique, elle n'était donc tribu qu'au sens ethnique et non juridique (12. lpp.), un kam viņš ar to ir gribējis pakalpot. Taisni otrādi, proti, viņiem bija tādas pašas valstiskās organizācijas, valdnieki, dižciltīgie, „draugi", pilis utt., kā tas bija citām baltu tautām.

Paejot laika trūkuma dēļ garām citiem trūkumiem, minēšu tik, ka rūpīgāk bija jāraugās uz chronoloģiju, piem., Ziemeļigaunija nāca zem Dānijas virskundzības nevis 1238. g. (22. lpp.), bet 1219. g., un ka jāatzīmē grāmatu izdevumi, piem., 8. lpp. „ piezīmē rakstīts vienīgi: Heinrici Chronicon Lyvoniae (Heinricus de Lettis). **V. Bilkins**

Nobalsošana par „pasaules pilsētu“ Bad Kisingenu

Paskumjas pārdomas par idejām un veikaliem

Starp plakātiem, kas aicina uz deju vakariem, uz deju kursiem, uz Teo Lingena viesizrādi, uz Hansa Mozera viesizrādi, uz Paula Herbigera viesizrādi, uz Brauna bāra kokteiļu partiju, uz „Kurhaus-Kasino“ varietē programmu, uz „Palast-Hotel Sanner“ spēļu kasino ruleti, uz izbraukumiem motorlaivā, uz ciemošanos augstajā tornī aiz pilsētas, uz kino, kas rāda grāfa Montekristo atriebību — starp šiem daudzajiem krāsainajiem plakātiem Bad Kisingenā parādījušies arī tādi, kas aicina uz kaut kādām vēlēšanām.

Es saku uz kaut kādām vēlēšanām tāpēc, ka samērā maz ir to cilvēku, kas vispār apstājas, lai šos plakātus izlasītu. Kāpēc gan arī apstāties pie plakātiem, ja var stāvēt pie skatlogiem ar jaunākiem Šveices pulksteņiem, kas ietverti gredzenos apmēram tā, kā vecos laikos mēdza gredzenos ietvert zīmogus, vai pie skatlogiem, kas rāda sudraba, platīna un nezin kādu vēl lapsu kažokus. Kāpēc apstāties un lasīt plakātus tādā pilsētā, kur ir — ja neskaita IRO galvenā štāba republiku — tikai divējāda veida cilvēki — tādi, kas saucas peldviesi un tāpēc ir spiesti izdot naudu, un tādi, kas ir vietējie iedzīvotāji un tāpēc uzskata, ka viņu svētākais pienākums ir visiem citiem cilvēkiem naudu atņemt.

Bet plakāti patiesībā ir interesanti. Tie vēstī, ka Bad Kisingenas iedzīvotājiem — ne peldviesiem, bet īstajiem kisingeniešiem — vajadzētu iet balsot par to, ka viņu pilsētai pirmai visā Vācijā jāklūst „pasaules pilsētai“.

Kad papētī, ko tas īsti nozīmē, tad no oficiālas puses kļūst zināms, ka pasaules pilsoņu savienība — tā pati, ko no Parīzes vada pasaules pilsonis Nr. 1 — Gerijs Deviss — ierosinājusi piecās pilsētās dažādās Eiropas valstīs rīkot balsošanu par to, vai šīs pilsētas vēlas būt savas valsts pilsētas, vai tām labāk patīku „pasaules pilsētas“ gods.

Princips tā tad ir skaidrs, cik tālu domājam par spēli ar vārdiem. Kādā veidā Bad Kisingena vai kāda cita pilsēta no Vācijas sastāvdaļas varētu pārvērsties par pasaules sastāvdaļu, tas, protams, nav tik skaidrs un arī propagandistu pulciņam, kas atbraucis uz Bad Kisingenu, lai mudinātu iedzīvotājus doties pie urnām, šis jautājums nav tik skaidrs, lai tie varētu atbildēt gluži konkrēti un tā, lai katram būtu saprotams, kas īsti ar viņu pilsētu notiks.

Pasaules pilsoņu ideja ir noārdīt konkurētāju, konferētāju un karotāju valstu robežas un paziņot, ka visa cilvēce ir viena saime, visa pasaule tikai viena valsts, kur visiem cilvēkiem vienādas tiesības. Diemžēl, šķiet, ka, stājoties pie pirmā mēģinājuma rīkot nobalsošanu par vai pret šādu pasaules iekārtu, domas paudēji, novirzījušies no nopietnā ceļa tādā virzienā, kas, gribot vai negribot, atgādina farsu.

„Kāpēc taisni Bad Kisingenā?“ jautā gandrīz visi nopietni cilvēki, kas šinīs dienās dzirdējuši par nodomu rīkot pirmo tāda veida balsošanu Vācijā pilsētā, kas ne pēc iedzīvotāju sastāva, ne darba apstākļiem, ne saimnieciskās struktūras neatgādina tipisku Vācijas pilsētu pēckaŗa laikmetā.

Diemžēl, liekas, ka tīši vai netīši Bad Kisingenas birģermeistars intervijā ar kādu žurnālistu pateicis visskaidrāko patiesību: „...bez tam, protams, šāda balsošana būtu laba reklāma mūsu pilsētai, kam vairāk nekā visām citām pilsētām svarīgi viesi no citām valstīm.“

Kāds cits kisingenietis, kas skatās uz visu lietu stipri skeptiski un pat ar krietnu rūgtumu, savukārt izteicies: „... Pasaules pilsoņi? Kisingenieši nekad nebūs pasaules pilsoņi! Viņi vienmēr bijuši un būs tikai naudas pilsoņi.“

Ir liels kārdinājums viņam pievienoties, jo šai pilsētā, kas divos kaŗos palikusi pilnīgi neskarta, neskarts palicis arī tas vecais gars, kas joprojām vēl vēstī, ka vislabākie laiki bijuši tad, kad te ik gadus viesojās Krievijas cara galms, kariešu rindas stāvēja no „Hotel Russischer Hof“ līdz Rakoči avotam ar veselīgo ūdeni un cilvēkiem, kas lunkanām mugurām tecēja gar šo kariešu rindu un no ik ekipāžas iekrita saujā pa zelta rubulim.

„Hotel Russischer Hof“ pastāv vēl tagad. Tam nav ne tik daudz, ne tik bagātu viesu kā toreiz. Jādomā, ka kisingenieši tagad priecīgi pārdēvētu to par „Hotel Weltbürger“, ja vien zinātu, ka ar to durvju sargu dzeŗamnaudas pavairotos kaut vai par pieciem feniņiem dienā. Un tad kļūst druscin skumji par to, ka nopietnu domu, kas varētu izaugt par lielu ideju, ja tai ļautu cienīgi nobriest un attīstīties, izmanto ne tikai lētiem cirkus trikiem, bet arī — vēl iekām tā īsti piedzimusi — tik sīkiem veikaliem.

Aleksandrs Liepa

Vasaras kleitas „sunnies“ iekaro Ņujorku

Jau pirms Lieldienām, kad no Hudzonas puses Ņujorkas šķērsielās vēl pūta skarbi vēji, pasaules lielākajos tirdzniecības namos jau simtiem vasaras kleitiņu gaidīja pircējas. Un tās nāca, milzu sludinājumiem un reklāmām pievilinātas. Dažāda vecuma dāmas drūzmējās lielajos konfekciju namos, pārcilāja pirkšanai izliktos apģērbus, meklēja šai tērpu jūŗā sev piemērotu krāsu un lielumu un tad steidzās iekaŗot sev brīvu pielaikošanas kabīni, kas dažkārt prasa diezgan lielu veiklību un izmaņu.

Gatavas kleitas pirkšana Ņujorkā norisinās citādi, nekā tas parasts Eiropā, kur pārdevēja cenšas atrast tērpu, kas atbilstu pircējas vēlēšanām. Amerikāņu veikalā atļauts pašām rakņāties pa drēbju kaudzēm, līdz kamēr laimējas atrast kleitu, kas šķiet piemērota lielumā, krāsā un šuvumā. Ar iegūto kleitu uz rokas tad nu jāsteidzas uz uzlaikošanas kabīni. Pusstundu te atļauts grozīties spoguļa priekšā ar uzlaikojamo tērpu, arī te neviena pārdevēja nepiedāvā savus pakalpojumus. Tikai pašā pēdējā posmā, t. i., kad pircēja nopietni nodomājusi iegūt tērpu, tā steidzas nozvejot kādu no pārdevējām, kas diezgan prāvā skaitā atrodas veikalā, vērīgu aci sekojot šai „spēlei“, un liek tai izpildīt kases čeku.

Kleitiņas, kas jau tik agrā pavasarī pievilinājušas sev tik lielu skaitu pircēju, sauc par „sunnies“ (saules tērpiem). Vasarā tās redz, tikai mazliet variētā gatavojumā, vai katrai Ņujorkas ielas gājējai mugurā. Tās ir glītas, praktiskas, labi mazgājamas un lētas. Parasti tās darinātas divi daļās un sastāv no īsta sauļošanās tērpa ar mazu bolero jaciņu. Daži sauļošanās tērpi ir pavisam bez plecu lentītēm, vai arī ar ļoti šaurām lentītēm, vai stipri krokotiem spārniņiem. Sevišķi iemīļotas ir tā sauc. meksikāniešu kleitas sarkanā, zilā, zaļā un brūnā krāsā, kas valkājamas vismaz trīs dažādos veidos.

Modernās „saules kleitiņas“, kas jau kopš agrā pavasaŗa iekaŗojušas Ņujorkas dāmu simpatijas, dabūjamas visos metropoles modes veikalos — lētākās 14. ielā un dārgākās 5. avenijā. Ar savām dzīvajām krāsām tās iepriecina aci. No logiem tās raugās gaŗāmgājējos gan punktotas, gan strīpotas, gan puķotas visdažādākās krāsu harmonijās. Sevišķi iemīļota Ņujorkā šovasar ir zilā krāsa.

Tā kā vasaras Ņujorkā parasti ir ļoti karstas, tekstilveikalniekiem nemaz nav jābažījas par savu ražojumu pārdošanu. Ņujorkietes valkā „sunnies“ mājās, uz ielas, vakaros izejot, dārzā, jūrmalā. Šie tērpi neapnīk, jo tie dabūjami tik dažādos veidos un valkājami dažādi, gan ar, gan bez jaciņas, atklājot rokas un plecus saules stariem, gan apmetņa veidā apsedzot plecus, gan atlaižot apmetni, kas tad kā spārni brīvi plandās gar svārku sāniem. Vārdu sakot, šīs vasaras kleitas pieskaņojamas visādiem gadījumiem. Ne tikai jaunatne, arī cienījama vecmāmiņa var izmeklēt sev glītu, praktisku vasaras tērpu, jo veikalnieki gādājuši par to, lai ikkatram augumam būtu krājumā liela izvēle. (DT)

2000 tonnas apelsīnu un mimozu ziedu sieviešu pievilcībai

Daudz dzirdēts par Holandes slavenajiem tulpju laukiem, kas izpleš savu krāšņumu simtiem kilometru tālu starp neskaitāmajiem kanāļiem un vējdzirnavām, atdzīvinādami skarbo piejūŗas ainavu. Bet tepat Eiropā ir vēl kāds puķu apgabals — franču Rivjēras apkaime, kas daudzējādā ziņā pārspēj Holandes tulpju lauku raibos paklājus. Nevien dzejnieki un mīlētāji, bet arī visprozaiskākie cilvēki te apreibst tvanīgajos smaržu mākoņos, kas lido pār visu saulaino Vidusjūŗas piekrastes joslu.

Laikam ļoti maz latviešu paši būs bijuši šajā Dieva pasaules stūrītī, bet DP parasti ir apgādājušies vai visu pasaules zemju kartēm. Atšķirsim Dienvidfranciju un uzmeklēsim četrstūri, ko iezīmē vietu vārdi Nica, Kannas, Grasa un Vansa. Ja ticēt bedekeriem un ceļinieku nostāstiem, tad šajā apgabalā var stundām ilgi staigāt gar puķu laukiem un ieelpot jasmīnu, rožu un neļķu dabisko parfīmu.

Rivjēras piekraste ir territorija, no kuŗas nāk vislabākie franču parfīmi. Jau 16. g. s. Mediču nama Katrīna sūtīja savu personīgo ārstu uz Grasu, lai tas tur ierīkotu viņai sevišķu laborātoriju smaržu ražošanai. Kopš tā laika Rivjēras smaržu rūpniecība gājusi arvien plašumā, iegūstot ievērojamus daudzumus parfīmu esenču. Maza ilustrācija: Grasas parfimērijās vien ik gadus pārstrādā esencēs apmēram šādus daudzumus ziedu: 2 milj. kg apelsīnu ziedu, 1,5 milj. kg rožu, 1,2 milj. jasmīnu, 0,5 milj. kg vijolīšu, 150.000 kg neļķu, 80.000 kg mimozu, 60.000 kg rezēdu, kā arī miljoniem kilogramu citu ziedu. Jāievēro, ka no puķēm var iegūt diezgan niecīgu kvantumu smaržu esences. Piemēram, no 100 kg rožu iegūst 7 g, bet no 100 kg vijolīšu — tikai 3 g esences.

Parfīmu destilācija ir ļoti vienkārša. Ūdenī ieliktos ziedus sakarsē stikla vai vaŗa retortē. Līdz ar ūdens garaiņiem atdalās arī smaržvielas, ko pēc tam atvēsinot atšķiŗ no šķidruma. Un tad vēl kaut kas: lai dabūtu īstu „Parīzes parfīmu“, dažādu ziedu esences sajauc dažādās attiecībās. Šīs attiecības ir katras fabrikas noslēpums, kas dod vissmalkākās nianses šo fabriku ražotajām parfīmu šķirnēm. Francūzietes bieži mīl katra savu lietojamo parfīmu sagatavot pati, kas tad top par viņas personīgo „noslēpumu“. Iemīļotākās Parīzes receptes ir šādas (sajaucot līdzīgās daļās): jasmīni un lilijas; neļķes, irisi un vīķu ziedi; neļķes, ciklamas un lilijas; irisi, ambra un šiprs; vijolītes, ambra, neļķes un šiprs.

Sievietēm sirds pukst ātrāk, bet viņas retāk sajūk prātā

Rūpīgos pētījumos noskaidrots, ka Eiropas sievietes ir caurmērā par 11,5 cm mazākas un par 6,75 kg vieglākas nekā vīrieši, dzīvo 7 gadus ilgāk un ēd dienā 500 kaloriju mazāk. Sievietes sirds turpretī izdara minūtē 7 pukstus vairāk.

Sievietes retāk izdara pašnāvību (4 vīrieši pret 1 sievieti), retāk sajūk prātā (3 pret 1) turpretī biežāk cieš no aklās zarnas iekaisuma (2 pret 1). No 17 apcietinātiem noziedzniekiem 15 ir vīrieši un tikai 2 sievietes, tāpat sievietes arī retāk piedzeŗas (7 pret 1). Viņu rokas ir apmēram par 33% vājākas nekā vīriešu, bet oža par 10% labāk attīstīta. Bez tam sievietes ir par 12% kutelīgākas, nosarkst par 25% ātrāk un pēc chirurģiskām operācijām atveseļojas par 6% ātrāk. (bo)

Krustvārdu mīkla

Līmeniski: 1. Ievērojams franč. zinātnieks. 6. Dzērienu pārdotava. 7. Vilkt. 9. Kādas Eiropas tautas piederīgais. 10. Sievietes vārds. 12. Vīrieša vārds saīsinājumā. 14. Metamais. 15. Nepratējs, nespeciālists. 18. Aizjūga piederums. 20. Naudas gabals. 22. Airēt. 23. Zīst. 24. Gaŗuma mērs. 25. Apdāvinātība.

Stateniski: 1. Pretinieki. 2. Ķīmisks elements. 3. Vieta Vācijā, ko zina daudzi latviešu kaŗavīri. 4. Lūk! 5. Šķidrums. 6. Dzīvības un tās parādību pētītājs. 8. Novērtēta. 10. Strautiņi. 11. Krāsainas. 13. Sasaistīt. 16. Angļu mēra vienība. 17. Brukt. 19. Nodrošinājums. 21. Ūdens tvertne.

Iepriekšējās krustvārdu mīklas atrisinājums

Līmeniski: 1. Karpas. 4. GPU. 7. Epikūrisms. 8. Olis. 11. Spāde. 14. Tosts. 15. Āzēt. 17. Sampēteris. 18. Ost. 19. Stāsts. — **Stateniski:** 1. Klejot. 2. Reinis. 3. Alus. 5. Pomāde. 6. Virpa. 9. Logāts. 10. Steps. 12. Azarts. 13. Etiķis. 16. Stāt!

60 MILJONU TELEFONA APARĀTU

ir visā pasaulē. No tiem trīs piektdaļas ir ASV, bet pēdējā vietā ar 72 aparātiem atrodas Indoķīna. Vienā pašā Ņujorkā ir 2.458.100 aparātu. Visbiežāk pa telefonu mīl runāt Buenosairesas iedzīvotāji: Argentīnas galvaspilsētā ikdienas notiek 7 miljoni telefona sarunu — 21 saruna pa katru aparātu — kamēr Ņujorkā uz katru aparātu iznāk tikai 7 un Parīzē 5 sarunas. (bo)

BIKSES UN PASAULE

Ļoti elegantais Anglijas bijušais ārlietu ministrs Antonijs Īdens bija piekts uz savu drēbnieku, ka tas veselas astoņas nedēļas šuj vienu pāri bikšu.

„Pasaule ir radīta sešās dienās,“ sacīja Īdens, „bet jums vienām biksēm vajadzīgi divi mēneši!“

„Viss var būt,“ atbildēja drēbnieks. „Bet paraugāties uz šo pasauli, ministra kungs... un tad apskatāt šīs bikses!“

Piecas ābolkūkas par 5 centiem

No ciņas divu ASV universālveikalu starpā pilsēta nopelna 100.000 dolarus

Kurp noved neprātīga konkurence, rāda divu amerikāņu universālveikalu sacensība, kas sākusies pirms dažām nedēļām un domājams turpināsies vēl vismaz mēnesi. Kalifornijas piekrastē no Sanžoze līdz Sanjego pilsētai atrodas 81 Zriftija firmas drogu veikali, kuŗos pēc ASV paražam pārdod arī atspirdzinājumus, kūkas, bifstēkus, siltas desiņas, kriminālromānus un jaunākos laikrakstus. Šai pašā apvidū Vilāna firmai pieder 456 veikali. Zriftijs savus uzņēmumus pēdējā laikā bija sācis rotāt ar krāšņiem plakātiem: „Pie Zriftija viss ir lētāks.“ Vilana firma uz to atbildēja ar tikpat daudz solītāja saukli: „Vilanam ir viszemākās cenas.“

Viss gāja puslīdz godīgi, kamēr aprīļa beigās abi pretinieki uzsāka pat amerikāņu apstākļos neparasti asu konkurences divkauju. Nepilnus 100 soļus viena no otras abas firmas reizē atklāja vienas un tās pašās pilsētas galvenajā ielā jaunus veikalus. Abu veikalu vadītājiem firmas bija devušas rīkojumu nemitīgi pazemināt cenas par 1 centu, ja pretējā puse dara to pašu. Pirmās dienas pēcpusdienā neilona zeķes, kas caurmērā maksā 1,5 dolāru, pie Vilņana bija dabūjamas par 89 centiem, stundu vēlāk par 86 utt. 24 stundu laikā pretinieki pakāpeniski pazemināja cenas līdz 69 centiem par pāri labāko neilonu. No abu firmu lielajām noliktavām smagās mašīnas nepārtraukti pieveda sastāvējušās preces, ko par nebijušām izpārdošanas cenām laida tirgū. Otrā dienā pirmšķirīga bārdas ota, kas normāli maksā 1,3 dol. bija pērkama par 3 centiem. 100 aspirīna tabletes maksāja 5 centi. Zriftija veikalvedis mēģināja konkurenci „sist“ ar lētām āboļkūkām. Parasti gabals vēl siltas āboļkūkas, ko Kalifornijā pasniedz ar saldējumu, maksā 10—15 centu, bet Zriftijs pēc vairākkārtīgas cenu pazemināšanas visiem, kam vien to sirds kāroja, izsniedza šādas saldējuma rotātas ābolkūkas par 1 centu gabalā. Pilsētas bērni pārēdās. Par mazāko ejošo naudas gabalu — 5 centiem izsniedza porcijas, ko nespēja lāga pievārēt pat pusaudžu ēstgriba. Kad Vilans arī sāka pārdot kūkas par centu gabalā, Zriftija firma izsūtīja automobiļos īpašus aģentus, kas 20 jūdžu apkārtē visiem bērniem izdāvināja „niķeļus“ — 10 centus gabalus, aicinot tos iet pie Vilana ēst kūkas. Tas bija par daudz. Šādu konkurenci pretinieks neizturēja. Beidzot abi vienojās, ka ar ēdamvielām vairs dempingu netaisīs. Pašreiz cīņa turpinas ar kriminālromāniem, kuŗus abas firmas izdala uz ielas par brīvu, durvju paklājiem un veļas mazgājamo pulveri. Pilsētiņa, kurā cīņa notikusi, esot jau nopelnījusi vismaz 100.000 dolāru. Kad žurnālisti vaicājuši Zriftija menadžeram, kad cenu „krišana“ izbeigsies, viņš atbildējis: „Nekad, jo pie Zriftija viss ir arvien lētāks.“

Par pieciem centiem — piecas kūkas.

DP un DM, jeb — nopietns traktāts valūtas reformas viena gada atcerei

Vai atminat tos jaukos laikus, kad par vienu „kamieli“ varējām izbraukāties pa dzelzceļu no Alpiem līdz Hamburgai un citām lielākām ostas pilsētām? Toreiz bija DP un RM. Tagad pagājis tieši apaļš gads, kopš ir vairs tikai DP un DM. Jubileja, tā sakot.

Nopietnā tautsaimnieku valodā runājot, šai vienā gadā Vācijas saimnieciskajā dzīvē notikusi „ievērojama atveseļošanās, normalizēšanās un augšupeja“. Pa daļai tas pats vērojams arī DP dzīvē. Protams, daudzās nometņu biržās pirms gada notika arī traģēdijas un krachi, pēc kuŗiem dažs labs lieltirgotājs vēl ilgu laiku lipināja sakrātās RM zīmes uz savu apartamentu sienām tapēšu vietā vai arī ar plašu žestu atdeva tās sievai makaronu devas ietīšanai. Mēnešiem ilgi daudzi agrākie svešo zonu kolumbi staigāja apkārt dzelzceļa stacijām ar tādu pašu līkumu kā repatriācijas birojiem, jo D-markām nepiemīt tā patīkamā īpašība kā R-markām, proti — piebriest kabatās. Ar dziļi satriecēju izmisumu un pašnāvības domām bija jācīnās arī vareno cigarešu devu saņēmējiem, skriptu baņķieriem, papīra kofeŗu noliktavu pārziņiem un citiem vecās RM saimniecības balstiem.

Vēl nopietnākā DP tautsaimnieku valodā runājot, jāatzīmē visās nometnēs kopš viena gada vērojamais sporta uzplaukums: pēc DM starta šāviena visur sākās skriešanās pēc darba. Pēkšņi un jūtami uzlabojās skrējēju veselības stāvoklis, jo nevienam vairs nebija vajadzīga ārsta apliecība darba nespējas pierādīšanai. Strauji pamodušos DP darba prieku, šķiet, atzinušas arī mūsu emigrācijas iestādes, kas tagad jau daudz plašāk pavērušas mums ārvalstu robežu spraugas.

Lai šinīs atceres slejās būtu atļauts atcerēties arī tos izmirstošos DP rūpniecības actēkus, kas līdz valūtas reformai ar savu produkciju gādāja ievērojamā mērā par nometņu iemītnieku gara pacilāšanu svinīgos brīžos (it sevišķi tūliņ pēc algas dienām). Tagad šī produkcijas nozare diemžēl atstāta stipri novārtā. Veco cienījamo šķirņu — „zaļo vaimanu“, „dzimtenes“, „krūmu asaru“ un „trijkaulu konjaka“ vietā tagad veikalos parādījušies dažādi surogati — pie tam ar svešvalodu nosaukumiem: Armagnac, Kirchheimer Rot, Curacao, un kā viņus visus vēl sauc. Arī šai tautas gaumes sabojāšanā tiešais nopelns ir jaunajai DM.

Cerams, ka pēc vēl viena gada mēs visi jau būsim laimīgi aizmirsuši nevien RM, bet arī DM, un apgādājušies ar dolāriem, mārciņām un frankiem. Vēl skaistāk gan būtu — ar latiem...

Miks.

Ar pieri sienā

Lielā Kopenhagenas dienas laikrakstā nesen bija lasāms īss sludinājums: „Vakara kleitu — tikai vienreiz ballē lietotu — maina pret bērnu ratiņiem.“

*

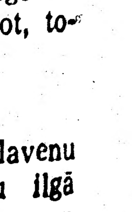

Cirka artists Endštrēms Zviedrijā bija pazīstams kā „zviedru Tarzāns“, kas katru vakaru ļāva skatītājiem sasist uz savas galvas 20 tukšas pudeles. Tagad „vīrs ar cietāko pakausi pasaulē“ sajucis prātā un ievietots vājprātīgo iestādē. Pakausis, acīm redzot, tomēr nav izturējis.

*

Kalifornijā šķirta divu slavenu kinozvaigžņu triju dienu ilgā laulība. Džemsa Sterlinga un Dorotijas Fordes laulība anullēta pēc dzimtsarakstu nodaļas pieprasījuma, jo abi laulājamie bijuši galīgi piedzērušies. Forde pamodusies tikai divi dienas pēc laulāšanas un bijusi neizsakāmi pārsteigta par gredzenu pirkstā.

HISTĒRIJA UN FAKTI

Spiegu prāvas uz slīdošās lentas

Amerikāņu laikrakstu slejās pēdējās divi nedēļas dominē viens temats: ievadrakstos, feļetonos, zīmējumos un pastāstos visdažādākos veidos variē briesmas, kas Sav. valstīm itin kā draud no Pad. savienības spiegiem un komūnistiem.

Savā pēdējā preses konferencē prezidents Trūmens šo parādību gan nosaucis par parasto pēckara histēriju un redakciju medībām pēc sensācijām un labiem virsrakstiem. Viņš ieteica veltīgi neuztraukties par lietām, kas acīm redzami pārspīlētas. Bet tai pašā laikā Ņujorkā iztiesā lietu par plašu spiegošanas tīklu, kas darbojies jau priekš kara un kurā iejaukti augsti ārlietu ministrijas ierēdņi. Tāpat sākusies 11 komūnistu līderu prāva. Tos apvaino apvērsuma gatavošanā. Vašingtonā tiesā Editi Kaplunu, kas piegādājusi slepenus pretizlūkošanas materiālus padomju darbiniekam Gubičevam un kongresa komisija pretamerikāniskas darbības apkarošanai publicējusi jaunus materiālus par komūnistisku noskaņojumu Holivūdas filmu sabiedrībās; senātā ieceltā atomenerģijas komisija apvaino pētīšanas galveno vadītāju D. Liliental bezdarbībā, bet nacionālā izglītības padome pieprasa nepielaist skolotāju darbā komūnistus.

Pirmās prāvas gaitā noskaidrojies, ka 30. gadu beigās mazākais pieci atbildīgi ASV dažādu ministriju ierēdņi snieguši informāciju kādam V. Čembersam, kas to nodevis tālāk pad. pulkvedim Borisam Bikovam, toreizējam komūnistu izlūkošanas vadītājam Amerikā. Raksturīgākais tas, ka apsūdzētiem tagad jāatbild tiesai nevis par savu noziedzīgo darbību, kas likuma priekšā skaitas noilgusi, bet par to, ka izmeklēšanas laikā nolieguši, ka pazīst viens otru. Tiesā tomēr turpinas noskaidroties arvien jaunas viņu toreizējās gaitas. Sekojot Čembersa norādījumiem pag. nedēļas beigās nopratināja bij. ārlietu ministrijas saimnieciskā departamenta ierēdni H. Vodleju (H. Wadleigh), kas arī atzinās, ka desmit gadus sniedzis komūnistiem visdažādāko informāciju. Viņš gan neesot bijis komūnistu partijas biedrs, bet vēlējies visiem spēkiem viņiem palīdzēt. 1946. g. Vodlejs pārgājis UNRRAs dienestā, bet 2 gadus vēlāk dabūjis labi atalgotu amatu italiešu delegācijā Sav. valstīs. Plkv. Bikovs saviem aģentiem viņu pūles bieži atlīdzinājis ar speciālām dāvanām — Bucharas tepiķiem un citām vērtīgām mantām.

Edites Kaplunes prāvā tiesas locekļiem un apsūdzētās aizstāvjiem ļāva iepazīties ar slepeniem dokumentiem, kuŗus apcietināšanas brīdī atrada Kaplunes somiņā. Pret to gan protestēja valdības pārstāvis, jo neesot vēlams, ka slepenā informācija kļūst zināma tik daudz personām. Priekšsēdis protestu noraidīja ar aizrādījumu, ka taisnīga sprieduma labā tiesai nekas nodrīkst palikt apslēpts.

ATOMBUMBA DRĪZ VAIRS NEBŪS NOSLĒPUMS

Savienoto valstu aizsardzības ministrs Džonsons preses pārstāvjiem otrdien izteicās: Atombumba jau pēc dažiem gadiem nebūs vairs noslēpums, bet piederēs daudzām valstīm. ASV vienīgā priekšrocība tad būs techniskā laukā. Paskaidrojumu beigās Džonsons norādīja, ka Sav. valstīm arī uz priekšu liela vērība jāvelti aizsardzības problēmām, lai gan amerikāņu militārā vara šobrīd ir lielāka nekā jebkad agrāk miera laikos.

MAGNETISKĀS MĪNAS LAMANŠAS KANĀLĪ

Otrdien Lamanšas kanālī uz magnetiskas vai akustiskas mīnas uzskrēja beļģu tvaikonis Princese Astrīde. Tas atradās ceļā no Doveras uz Ostendi. No 200 pasažieriem visi izglābti, bet 5 apkalpes locekļi eksplozijā gājuši bojā. Šis notikums pārsteidzis visus kuģiniekus, jo starptautiskā atmīnošanas centrāle kopš 1945. g. izsludinājusi Lamanšas kanālu par brīvu no mīnām.

Mūsu sportisti nekad nezaudēs ticību Latvijai

FUTBOLISTS JĀNIS LIDMANIS IZCEĻO UZ AUSTRĀLIJU

Sporta dzīve Vācijā iet milzu soļiem plašumā. Starptautiskas sacensības futbolā, boksā, riteņbraukšanā, tenisā, tūkstošiem skatītāju, izcili rezultāti, jauni rekordi. Katru pirmdienu, šķirstot vācu sporta laikrakstus, jāpriecājas, bet reizē kļūst arī skumji. Aizvien retāk mūsu laikraksta sporta nodaļu apciemo vēstules ar rezultātiem par latviešu sporta sarīkojumiem. Toties biežāk pienāk ziņojumi ar atvadvārdiem — aizbraucu uz Austrāliju, Kanādu, ASV... Jā, mūsu čaklā sporta saime klīst un vienīgais, ko varam vēlēties, lai drīzi, jo drīzi, ar sarkanbaltsarkanajām krāsām uz krūtīm, atkal ciešā saimē mūsu sportisti sāktu sacensības jaunajās pagaidu mājvietās.

Pastnieks nupat atnesa jaunu šķiršanās vēsti. Centīgais futbola darbinieks un nenogurstošais mūsu sportistu organizētājs un pārzinātājs Vācijā Pukinskis no Bucbachas transitnometnes raksta, ka atkal aizbraukuši vairāki pazīstami sportisti, un citi ar ceļa somām gaida brīdi, kad varēs kāpt kuģos. Eriks Pētersons devies uz ASV, viņa daudzo cīņu līdzgaitnieks Jānis Lidmanis „mazu gabaliņu tālāk" — uz Austrāliju, basketbolists V. Blicavs uz Jaunzēlandi, bij. valsts vienības spēlētājs A. Abrams uz Austrāliju. Hanavas basketbolisti brāļi Pļavnieki uz ASV, Vircburgas YMCAs darbiniece, peldēšanas rekordista Šina kundze uz Kanādu, kurp brauc arī Kaseles basketbolists E. Pukītis un YMCAs darbinieks Ž. Zentiņš. Uz ASV brauc Kaseles šachists Jurjāns. Kupla sportistu saime izceļo uz Austrāliju: no Kaseles basketbolists G. Kociņš, no Hanavas šachists A. Zēbergs, US darbinieks J. Videnieks, galda tenisisti brāļi Ingulēvičī, vecās US saimes basketbolists un airētājs A. Nora, US tenisists J. Zālīte, Babenhauzenas nometnes basketbolists un volejbolists Bachmanis, jaunās paaudzes slēpotāja un vieglatlēte Ilze Viļuma. Pukinskis vēl ziņo, ka lietuviešu jaunās paaudzes basketbolisti cenšas vienkopus izceļot uz ASV.

Svešas zemes, sveši sporta laukumi, bet mūsu sportistu latviskās sirdis paliks. Par sportistu centieniem un vajadzībām mūsu centrālo iestāžu daudzajās sanāksmēs un sēdēs tikpat kā nav runāts un tomēr sportisti būs tie, kas nekad neaizmirsīs Latviju, to zemi, par kuŗas slavu un godu aizvadītas tik daudzas skaistas cīņas. Atliek tik pašķirstīt Pukinska piemiņas albumu Bucbachas transitnometnē, kur pēdējie atvadsveicieni visi saistās ar latviešu sportu un Latviju. Šķiet, visas latviešu sportistu saimes vienprātīgu solījumu pauž pēdējais ieraksts, kas pieder Jāņa Lidmaņa spalvai — „Nekad un nekādos apstākļos nezaudēt ticību mūsu ilgu zemei Latvijai!"

*

Ar labu gribu un rosmi arī tagad vēl, izciliākajiem sportistiem aizbraucot, iespējams noorganizēt sacensības. Vieglatlētikā labu piemēru rāda Valkas un Hanavas sportisti. Pēdējās pārbaudes sacensībās Hanavā, startējot bez konkurences, Jānis Plīsis sasniedza 100 m 11,7 sek., augstlēkšanā 1,70, tāllēkšanā 6,03, kārtslēkšanā 3,00, lodē 12,68, diskā 38,91. Mežraups veseŗa mešanā 38,51. Darmštatē vācu biedrību sacensībā 12. jūnijā J. Mežraups guva pirmo vietu diska mešanā ar 38,35.

Zengvardenas YMCAs futbolisti sacensībā ar vietējo vācu vienību zaudējuši 3:4. Arī galda tenisā pret Federvardenas-Grodenes vācu izlasi mūsu sportisti zaudēja 3:6.

Rosdorfā pie Heidelbergas notikušajā basketbola turnīrā startēja arī SV Prag-Stuttgart sieviešu vienība, kuŗā spēlēja līdz arī Eslingenas basketbolistes Prode, Raistere un Lakstīgala. Praga uzvarēja SKG Rosdorf 37:8 (Prode ieguva 18 pkt.), bet zaudēja Hesenes meistarvienībai SG Heppenheim 17:20, iegūstot 3. vietu.

Basketbola soda metienu turnīrā Eslingenā labākos panākumus guvuši pieaugušo grupā Burkevics ar 80 groziem (100 metieni) un jaunatnes grupā Lepnis ar 41 grozu (no 50 metieniem).

*

Vācijas futbola meistarnosaukuma izcīņā svētdien, 26. jūnijā, noskaidrosies finālisti. Minchenē sacentīsies VfR Mannheim—Kickers Offenbach un Gelsenkirchenā FC Kaiserslautern pret Borussia Dortmund.

Pasaules boksa meistars Marsels Serdans zaudēja Detroitā 22.000 skatītāju klātiene amerikānim Džekam Lamotam devītajā gājienā ar technisko k. o. Septembrī Ņujorkā notiks revanšcīņa. Muskuļu sastiepuma dēļ kreisajā plecā Serdans nav varējis rādīt savas īstās spējas.

Devisa kausa izcīņā Eiropas joslā pusfinālā sacentīsies Jugoslavija ar Itāliju un Ungārija ar Franciju. Francija negaidīti 3:2 uzvarēja Čehoslovakiju. „Formā" nav bijis rīdzinieku paziņa Drobnijs.

Nav vairs mūsu ļoti mīļotās baltās māmiņas, omītes un tantes

PAULĪNE CELMIŅŠ, dzim. DAUGULIS,

dzim. Latvijā, Limbažos, 1873. g. 28. maijā, aizgājusi aizsaulē tālu no dzimtenes — trimdā Holzmindenē, 1949. g. 7. jūnijā. Atdota zemes klēpim Bevernē.

Bij man gaŗa tā dieniņa,
Kad sauliti neredzēju;
Vēl gaŗāka tā dieniņa,
Kad māmiņas neredzēju.

Dziļās sērās: **meita, dēls, znots, mazbērni: Arno, Gittiņa, Janina un Vircburgas radi.**

Mūsu dārgais tēvs
bij. Liepājas tirgotājs un rūpnieks

Kriss Strazdins

dzim. 1876. g. 10. jūlijā, miris 1949. g. 4.jūnijā.

Pārpelnots Štutgartes Prāgas kapsētas krematorijā š. g. 8. jūnijā.

Bērni.

Mūsu mīļais

Jānis Zilkalns

Lādes pag. Kaimiņu mājas īpašnieks, miris traģiskā nāvē, apglabāts Flensburgas kapos 7. jūnijā 1949. g.

Viņu mīļā piemiņā turēs
Meiervikas nometnes latvieši.

Š. g. 11. jūnijā, plkst. 9,40 Anglijā, Nottinghamas slimnīcā, no mums šķīrās bij. Latvijas dzelzceļu materiālu apgādes 5. rajona priekšnieks Jelgavā,

Evalds Jānis Jansons

Dzimis 15. februārī 1892. g. Majoros.

Mana dzimtenes sēta, mans mīļais nams,
Ardievu, uz mūžu atstājams!

Sērojošie piederīgie.

Mūsu dienesta biedrs
wdn. Jānis Cizarēvics

dzim. 19. 9. 1921. g. Jelgavā
miris 31. 5. 1949. g. Mechernich'ā

Es vēlējos mājās pārnākt,
Kad Latvija brīva būs:
Zem dzimtenes dzestrajām smiltīm
Es vēlējos atpūsties!

Viņu piemiņā paturēs
Latvju sardžu vīri Vogelsang'ā.

SEEPROSPEKTA NOMETNES

latviešu pārstāvis ar šo uzaicina līdz š. g. 14. jūlijam pieteikties visas personas, kam būtu kādas tiesības uz mirušā Lādes pag. Kaimiņu mājas īpašnieka

JĀŅA ZILKALNA

atstāto mantu. (Nr. 47)

DAUGAVAS VANAGU GRĀMATNĪCA
(13a) Nürnberg 2, DP Camp Valka.

Vienmēr krājumā visi trimdas izdevumi.
Pieprasiet katalogu.

Izgriezt! Uzglabāt!

Tautisko lietu amatnieki

kas izceļo uz ASV, var viegli gūt blakus peļņu. Pieņemu pārdošanā: kokgriezumus, metalla kalumus, ādas darbus, keramiku, sudraba izstrādājumus, dzintara izstrādājumus, tautiskos audumus, taut. lelles un citas lietas. **Mr. R. Petersons,** 96 Columbia ave, Newark, N. J., USA.
(Nr. 46)

TIKKO IZNĀCIS

latviskā tulkojumā apdāvinātā igauņu rakstnieka V. Uibopū romāns

Neviens mūs nedzird

Romāna divi daļās, kas aptver 458 lpp., autors tēlo dzīvi Latvijas un Igaunijas pierobežas pilsētā no kara pirmajām dienām līdz vāciešu ienākšanai. Šo romānu kā lielinieku izrīcības attēlojumu jau tulko vairākās Vakareiropas valodās.

Grāmatas cena DM 7.50.

Pasūtinājumi adresējami LCK apgādam
Esslingen a. N., Uhlandstr. 8.

PAZIŅOJUMS

Latv. lietišķās mākslas mākslinieku un daiļamatnieku savienības pilnsapulce notiks š. g. 2. jūlijā, pl. 17, Eslingenā, Zolberg ielā 1, mākslas salonā.

Darba kārtībā:

1. Sapulces atklāšana.
2. Sapulces vadības vēlēšanas.
3. Valdes ziņojumi.
4. Revīzijas kom. ziņojumi.
5. Budžeta pieņemšana nākošiem 6 mēnešiem.
6. Dažādi jautājumi un ierosinājumi.

Valde.
(Nr. 54/2)

Latviešu Pretestības kustības dalībnieku apvienības

PAZIŅOJUMS

Š. g. 16. un 17. jūlijā Hanavas latviešu nometnē notiks gadskārtējā LPKDA dalībn. kopsapulce. Kopsapulces sākums 16. jūlijā pl. 11.

Darba kārtībā paredzēti: ziņojumi, referāti, vadlīniju noteikšana turpmākai darbībai, emigrācijas jautājums, budžets, event. grozījumi statūtos, vēlēšanas u. c. jautājumi.

Tuvākas ziņas LPKDA Informācijas biļetenā.

(Nr. 63) **LPKDA vadība.**

LCK grāmatu apgāds piedāvā:

A. Klīdzējs	— **Cilvēks uz tilta**	DM 5.50
Ģ. Salnājs	— **Okers,** romāns	„ 8.—
I. Grebzde	— **Purva zāle,** noveles	„ 2.40
A. Eglītis	— **Maestro,** stāsti	„ 7.50
P. Rozītis	— **Valmieras puikas,** romāns	„ 4.50
K. Raudive	— **Nolādētās dvēseles,** II., romāns	„ 5.50
A. Gailītis	— **Eke Mors,** romāns	„ 3.50
Prof. Dr. A. Švābe	— **Latvju kultūra** — rakstu krāj.	„ 3.20
V. Greilings	— **Ķīmija iekaro pasauli**	„ 4.50
A. Rasa	— **Kuģis pie apvāršņa**	„ 2.—
Ed. Salna	— **Uzvara,** stāsti	„ 2.80
V. Kāminskis	— **Latvijas skatu albums**	„ 12.50
V. Kaminskis	— **Latvija.** Skatu albums (iesiets)	„ 15.80
L. un I. Bērziņš	— **Tēvu dziesma**	„ 5.—
E. Adamsons	— **Smalkās kaites,** novēles	„ 4.—
Dr. K. Ulmanis	— **Domas par tautu un valsti**	„ 2.50
J. Miesnieks	— **Lībju gala soģis,** romāns	„ 6.40
A. Austriņš	— **Puiškāns.** Jaunības stāsti	„ 4.—
V. Kravčenko	— **Es izvēlējos brīvību,** I d.	„ 3.—
Lords Bairons	— **Manfrēds**	„ 1.40
P. Upe	— **Tumšā robeža,** romāns	„ 4.—
A. Dziļums —	— **Viršu druvas,** romāns	„ 5.50
Anšl. Eglītis	— **Ģimetne,** novele	„ 2.50
Andr. Eglītis	— **Uguns vārdi** (ies.), dzejas	„ 4.60
Olģ. Liepiņš	— **Deklas ratiņš,** stāsti	„ 1.50

un citi jaunākie izdevumi.

Grāmatas izsūta arī ar uzliktu pēcmaksu ats. pieprasītājiem, pieskaitot sūtīšanas izdevumus DM 0,60—0,90.

Pasūt. adresēj. LCK apgādam, Esslingen'N., Uhlandstr. 8.

Daugavas Vanagi

grāmatnīca A/C „Valka", Nürnberg 2 (13a)
piedāvā saviem mazajiem draugiem— bērniem un jaunatnei dāvanām un ikdienai

Z. Lagerlefa	**Nilsa Holgersona brīnišķīgais ceļojums** I, II, III à	DM 4.50
Z. Lagerlefa	**Nilsa Holgersona brīnišķīgais ceļojums,** visas daļas kopā, iesiets	„ 16.—
D. Defo	**Robinsons Krūziņš** I à DM 4.—, II	„ 4.50
Ž. Verns	**Mazais kapteinis** I à 2.—, II	„ 5.50
Ž. Verns	**Kapteiņa Granta bērni** I d.	„ 4.—
J. Šīrmanis	**Pasakas** (ies.)	„ 4.—
A. Austriņš	**Puiškāns** (atmiņa)	„ 4.—
M. Kovaļevska	**Pasaciņa** (bilžu grāmata)	„ 3.20
R. Skujiņa	**Kas var gadīties** (bilžu grāmata)	„ 2.80
R. Skujiņa	**Brīnumzaķis** (bilžu grāmata)	„ 3.50
R. Skujiņa	**Rūķīši** (bilžu grāmata)	„ 3.—
R. Skujiņa	**Zelta gailis** (bilžu grāmata)	„ 1.50
Ed. Zīcāns	**Vieglā gaita** (ābece un lasāmā gr.)	„ 5.—

Grāmatas izsūta ar uzliktu pēcmaksu + porto.

Lielas amerikāņu sudrabkaļu firmas uzdevumā (atr. I polis, Ind.),

piedāvāju darbu savā arodā

sudrabkaļiem un gravieri

Par iecelošanu un dzīvokli gādā firma. Lū sudrabkaļus, kas dzīvo ASV. Steidzami raksti milovičs, (14a) Schwäbisch Gmünd, Artillery

Vācu demokratijas traģēdija

Tā sagadījies, ka Vācijā dzīvodami tepat piekto gadu, par vāciešu politisko dzīvi un vietējiem notikumiem esam informēti un interesējušies daudz mazāk, nekā par notikumiem tālākās zemēs. Netaujāsim šoreiz, kamdēļ tas tā, bet fakts nu reiz ir, ka par Etlija partijas attieksmēm Anglijā ar Čerčila opoziciju vai kristīgā Degasperi cīņu ar italiešu bezdievju vadoni Toljati mums ir daudz vairāk zināms, nekā par problēmām, kas rodas un kārtojas tepat mūsu vistuvākā apkārtnē. Kas notiek Ķīnā, mums licies svarīgāks par notikumiem vienpadsmit vācu „mazvalstiņās" ar 46 milj. iedzīvotāju, kuriem tagad stāv priekšā apvienošanās Rietumvācijas federācijā ar savu parlamentu, valdību un citiem suverēnās valsts atribūtiem. Par zināmu attaisnojumu mūsu nevērībai pret šepat tuvumā notiekošo varētu būt novērojams, ka arī paši vācieši savā kapitulācijas noskaņojumā sevišķi sākumā ļoti maz interesējās par lielākām problēmām, kam nebija tiešas saskares ar viņu ikdienu. Bez tam mums visus šos gadus bijis skaidrs, ka tāpat, kā mēs pagaidām neesam sava likteņa kungi, arī daudz lielākās vācu tautas likteni noteica citi, stiprāki spēki.

Vācijas uzvarētāji savā laikā vienojās, ka miera nodrošināšanai vācu tauta pāraudzināma demokratisku principu garā, atstājot tai gan vienotu saimniecību, bet neļaujot vairs nodibināties vienam politiskam centram. Paši vācieši šīs deklarācijas uzņēma ar lielu skepsi. Tikai tad, kad noskaidrojās, ka Padomju savienība šīs izrīcības saprot citādāk nekā rietumu lielvalstis, no sava pirmatnējā sastinguma atmodās arī vācieši, jo tiem nu uzausa cerība, ka viņi šīs domstarpības varētu eventuāli izmantot savā labā. Neiedziļinoties divu okupācijas režīmu būtiskās atšķirībās, politiski neizglītoto vāciešu masā ar jaunu uguni iedegās zem sabrukuma pelniem joprojām kvēlojošā ideja par centrālizētas Vācijas lielvalsts atjaunošanu, kuras eksistence pati par sevi jau nozīmētu izredzes uz agrāku vai vēlāku revanšu. Veikliem propagandas paņēmieniem austrumzonas okupācijas vara veicināja šo domu no savas puses, pie kam tai bija gan pavisam cits mērķis — visas vācu apdzīvotās territorijas bolševizēšana. Un tā ka komūnistu taktika visai elastīga, tad dažam labam vācu strādniekam un zemniekam pat rietumu zonās dažbrīd likās, ka no uzvarētājiem vienīgi padomju vara nostājas par kapitulācijas noteikumu sadalītās Vācijas atjaunošanu.

Ja pievēršamies vācu politiskajām partijām, kas pēckara gados ar militāro valdību piekrišanu atjaunojušas darbību vai nodibinātas, tad pārsteidz to apbrīnojamā nevarība dzīves izvirzītō problēmu kārtošanā. Šeit, saprotams, runāsim tikai par rietumzonām, jo padomju varas orbitā viņpus Elbas arī partijas ir vienīgi militārās varas pavēļu paklausīgas izpildītājas.

Pēckara apstākļiem stabilizējoties, vācu partijas gan sauca pēc pašnoteikšanās tiesību atjaunošanas, bet kad tām pērnruden uzdeva izstrādāt Rietumvācijas federācijas satversmi, šis darbs tā ievilkās gaŗumā, ka to varēja pabeigt tikai pēc vairākām steidzināšanām. Sava vaina te neapšaubāmi bija arī visu partiju zemapziņā gruzdošajā tendencē par vienotas Vācijas atjaunošanu, kādai iespējai negribēja aizsist durvis. Vajadzēja nākt noteiktai angļu un amerikāņu pavēlei, lai satversmi pieņemtu pirms Parīzes konferences sanākšanas. Vācu demokratijas traģēdijas viena daļa ir, ka tā arī šodien nevada notikumus, bet notikumi vada viņu.

Tieši dienā, kad Parīzē sākās četru ārlietu ministru konference, rietumvalstu okupēto vācu zemju satversmes sapulce Bonnā tad beidzot arī pieņēma Rietumvācijas federācijas satversmi. Tā bija nepārprotama rietumu sabiedroto demonstrācija, skaidri izpausta vēlēšanās nostādīt konferenci notikuša fakta priekšā. Un kaut ar šādas satversmes pieņemšanu arī dokumentējās Vācijas sašķelšana divi daļās, tomēr atradās vēl pa optimistam, kas noticēja vai gribēja ticēt, ka trim rietumu valstu ministriem Parīzē vēl izdosies vienoties ar Višinski par vienots Vācijas atjaunošanu.

Ja konferences sanākšanas dienā Vācijas sašķelšana divi daļās šķita vēl labojama lieta un pagaidu stāvoklis, tad tagad jau skaidrs, ka padomju viedoklim nemainoties paies vēl gadi, līdz kamēr abas vācu apdzīvoto zemju puses atkal saplūdīs vienā politiskā un saimnieciskā vienībā. Aukstā kaŗa radītā pagaidu situācija kļuvusi par permanentu.

No tā izriet arī savādais stāvoklis, ka līdztekus sarunām Parīzē par miera stabilizēšanu, Šumans ar Bēvinu piedalījās arī apspriedēs Luksemburgā, kur lēma par Rietumeiropas aizsardzību, ja tai uzbruktu viens no Parīzes sarunu partneriem. Šāds stāvoklis apstiprinātu vācu sociāldemokrātu līdera R. Šumachera paradoksālo izteicienu, ka Vācijas problēmas faktiski nemaz nav, bet ir viena nedalāma Eiropas problēma, kuŗā sava vieta arī Vācijai.

Bet arī šīs plašākās problēmas risināšanā vācu demokratisko spēku darbība līdz šim nav bijusi daudz manāma. Ārējie apstākļi ir viena lieta, bet bez tam līdz šim acīs krita vispārējs intereses trūkums pašos vāciešos. Tā ir vācu demokratijas traģēdija, ka iedzimtas mentalitātes vai kādu ārēju apstākļu dēļ tā vienmēr no jauna parādās politiskā skatuvē pēc kāda katastrofāla notikuma, bet iekšēja spēka trūkuma dēļ spiesta atdot savas pozicijas stiprākai varai. **Fr. I.**

Čechoslovakijā sākušās garīdznieku masu apcietināšanas

Vatikāns nobažījies par Prāgas archibīskapa Dr. Berana likteni

Konflikts katoļu baznicas un čechu valdības starpā turpina saasināties dienu no dienas. Archibīskapa Berana pili vēl joprojām apsargā policija, tā ka praktiski pārtraukta jebkāda satiksme ar ārpasauli. Čechu slepenpolicija cenzē visu viņa pastu un noklausās telefona sarunas. Saņemta informācija, ka policija ielenkusi arī Olmicas biskapa mītni. Pēc sestdienas un svētdienas katoļu demonstrācijām tagad sākušās masu apcietināšanas Prāgā un provincē. Tās skar kā garīdzniekus, tā lajus. Neraugoties uz valdības aizliegumu, daudzos dievnamos tomēr nolasīta archibīskapa Dr. Berana gana vēstule, kuŗā viņš vērsās pret komūnistiem un tā saucamo „katoļu akciju". Tagad sākušās valdības represijas. Sevišķu intensitāti tās sasniegušas Morāvijā, kur dzīvo visvairāk katoļu. Slovakijā, pēc valdības rīkojuma, slēgti 20 klosteŗi. Visi mūki aizvesti nezināmā virzienā.

Tā ka Prāgas archibīskapa darbs praktiski pārtraukts un viņam nav iespējams sazināties ar ārpasauli, Dr. Berans slēdzis savu konsistoriju un atstājis bīskapiem pilnīgu ricības brīvību. Tas nozīmē, ka viņi var lemt patstāvīgi, nenogaidot direktīvas no archibīskapa, kas līdz šim bija katoļu baznīcas galva Čechoslovakijā un koordinēja visus religiskos jautājumus. Svētā Krēsla kongregācija Vatikānā pirmdien ekskomunikēja „katoļu akciju" un visus tās locekļus. Pēc kard. Mindcentija apcietinātāju izslēgšanas no baznīcas tas ir otrs gadījums, kad pēvests pielietojis šo augstāko sodu. Čechu komūnistu organs Lidovi Novini, komentējot Vatikāna lēmumu, raksta, ka „sekos arī čechu valdības ricība". Interesanti atzīmēt, ka Čechoslovakijas oficiālā ziņu aģentūra pēc ekskomunikācijas vairs nepublicē to garīdznieku vārdus, kas pievienojušies katoļu akcijai. No Vatikāna saņemta informācija, ka pāvests nodomājis Prāgas archibīskapu Dr. Josefu Beranu paaugstināt par kardināli, lai cildinātu viņa drosmīgo nostāju katoļu baznīcas cīņā ar čechu komūnistiem.

Vatikānā bažas par Prāgas archibīskapa likteni kļūst aizvien lielākas. Pāvestam tuvu stāvošas aprindas domā, ka jau vistuvākā nākotnē var notikt Dr. Berana apcietināšana, jo komūnistu reakcija pret katoļu baznīcu Čechoslovakijā pieņemas. Šīs bažas jo lielākas kļuvušas pēc ministru prezidenta Zapotocka radio runas trešdienas vakarā. „Zināmi katoļu augstākie garīdznieki ar archibīskapu Beranu priekšgalā izmanto baznīcu un religiju, lai satrauktu tautu ar nepareizu informāciju un cīnītos pret republiku. Šie garīdznieki, sadarbojoties ar ārzemju reakcionārajām aprindām, grauj mūsu valsts struktūru un saimniecību."

No Prāgas saņemta informācija, ka „katoļu akcija" nodibināta arī Slovakijas galvaspilsētā Bratislavā. Slovakija, kā zināms, līdz šim skaitījās katoļu baznīcas cietoksnis, jo te gandrīz visi iedzīvotāji ir katoļi. Baznīcai te vienmēr bijusi liela ietekme uz ļaudīm. Tagad komūnisti nolēmuši arī Slovakijā parādīt savu varu. Vatikāna aprindas domā, ka šis apstāklis liecina par kādu „izšķīrēju pagriezienu" čechu valdības ricībā. Šis pagrieziens liek gaidīt visļaunāko.

Reliģijas vajāšanas aizvien asāku veidu iegūst arī Polijā. Gandrīz katru dienu valdība liek apcietināt kādu garīdznieku, bet Varšavas prese publicē asus rakstus, kas vēršas pret katoļu baznīcu un bīskapiem. Polijas primass, archibīskaps Višinskis jau kopš ilgāka laika nav pieņēmis nevienu ārzemju žurnālistu, baidīdamies, lai attieksmes ar komūnistiem vēl vairāk nesaasinātu.

Vācu dzelzceļnieki ar miēru atjaunot tikai transītsatiksmi

SED otrs priekšsēdis „devies atvaļinājumā" uz Bulgariju un Albāniju

Jau četras nedēļas pagājušas, kopš sākās vācu dzelzceļnieku streiks Berlinē. Neraugoties arī uz sabiedroto komandantu pūlēm, vācu dzelzceļnieki nesolās atjaunot darbus tik ilgi, kamēr pilnīgi neapmierinās viņu prasības. Pēc tam, kad trešdienas rītā dzelzceļnieku pārstāvji vispāri atteicās uzsākt darbu, tās pašas dienas vakarā viņi bija ar mieru atjaunot transitsatiksmi un izlaist preču vilcienus, kas pienāk ar pārtikas līdzekļiem no Rietumvācijas. Dzelzceļnieki solījās jau 23. jūnijā ierasties Berlines preču stacijā, lai savestu kārtībā signalizācijas ierīces un pārmijas. Viņi noorganizējuši arī tā saucamo „pašpalīdzības dienestu", kam jāgādā, lai preču vilcieni no rietumiem nekavētos.

Ceturtdienas rītā britu sektora komandanta vietnieks plkv. Bons paziņoja, ka šāds Berlines dzelzceļnieku atrisinājums ir nepieņemams un par to neiestāsies arī sabiedrotie. Bons paskaidroja, ka pēc, vienošanās kontrolpadomē, visu Berlines dzelzceļu uzraudziba nodota padomju kontrolētajai dzelzceļu pārvaldei. Vienīgā izeja, pēc britu pulkveža domām, ir pilnīgi atjaunot kustību.

Berlines britu sektora komandanta vietnieks plkv. Bons otrdien publicēja oficiālu uzaicinājumu 15.000 vācu dzelzceļniekiem atjaunot darbus iespējami drīzā laikā. Savā uzsaukumā viņš norādīja, ka padomju sektora transporta lietu kārtotājs ģen. Kvašņins ar rakstu rietumu sektoru komandantiem apsolījis, ka nedz krievu iestādes, nedz vācu dzelzceļu pārvalde nepiemēros nekādas represijas dzelzceļniekiem. Kvašņins bez tam apsolijis 60 proc. apmērā izmaksāt algas rietumu markās. Plkv. Bona aicinājumu, kas bija publicēts arī amerikāņu un franču sektora komandanta vārdā, vācu dzelzceļnieku pārstāvji apsprieda trešdien. Viņi paziņoja, ka dzelzceļnieki darbus neuzsāks, jo ģen. Kvašņina solījumu uzskata par nepietiekamu. Lai gan satiksme ar Berlīni vēl joprojām nav atjaunota, pārtikas līdzekļu agrākajai Vācijas galvaspilsētai pietiek 60 dienām, ogļu — 93 dienām, bet degvielu — 218 dienām.

Amerikāņu licencētais laikraksts Tagesspiegel ziņo, ka notikušas lielākas pārmaiņas Berlines podamju organā Tägliche Rundschau. Vairāki redaktori atlaisti vai apcietināti. Šīs pārmaiņas skārušas vietējo nodaļu, ārzemju informācijas un bilžu redaktoru. Amerikāņu sektora raidītājs RIAS sakās zināms, ka padomju informācijas daļas vadītājs Tulpanovs uz ilgāku laiku piešķiris atvaļinājumu SED otram priekšsēdim Ulbricham. Savu atvaļinājumu viņš pavadīšot Albānijā un Bulgārijā. Informētas aprindas domā, ka Ulbricha aizbraukšana uz minētajām satelītvalstīm izskaidrojama ar vācu Grieķijas brigādes organizēšanu.

JAUNS ANGLIJAS VĒSTNIEKS MASKAVĀ

No Londonas uz Maskavu ceļā devies jaunais Lielbritānijas vēstnieks Pad. savienībā sērs Dāvids Kelijs. Pa ceļam viņš trešdien uzkavējās Berlīnē pie ģen. Robertsona. Līdzšinējais angļu vēstnieks Maskavā Moriss Pētersons, pēc 32 ārzemju posteņos pavaditiem gadiem, aiziet pensijā. Pēdējos 3 gadus viņš vadīja Lielbritānijas vēstniecību padomju galvaspilsētā.

„Tikai ASV reālais spēks spēj uzturēt mūsu prestīžu",

saka Ečesons pēc Parīzes konferences

ASV ārlietu ministru Ečesonu, atgriežoties no Parīzes konferences Ņujorkas lidlaukā sagaidīja prezidents Trūmens. Šis apstāklis sevišķi izcēla uzmanību, kādu ASV prezidents veltī četru lielo sarunām. Ārlietu ministrs jau dažas stundas pēc ierašanās Vašingtonā devās pie Trūmena un viņam personīgi ziņoja par konferences gaitu un rezultātiem. Trešdien ASV ārpolitiskais vadītājs sniedza ziņojumu senātā. Ārpolitiskās komisijas sēde bija slēgta, un par Ečesona ziņojumu nevienu vārdu presē nesniedza. Žurnālistiem Ečesons tomēr pateica: „Tas fakts, ka mēs Parīzē nevarējam vienoties par Vācijas jautājumu, lai ir brīdinājums visai amerikāņu tautai. Šis apstāklis ļoti uzskatāmi pasvitro nepieciešamību visdrizakā laika ratificēt Atlantijas paktu un militārās un saimnieciskās palidzības programmas Rietumeiropai. Kas zimējas uz Austrijas miera līgumu, tad, pēc manas pārliecības, šai jautājumā vienošanos bija iespējams panākt tikai tādēļ, ka ASV prestīžs pasaulē pēdējā gada laikā ievērojami audzis. Ja Pad. savienība neapzinātos to spēku, kāds slēpjas ASV saimnieciskās un militārās rezervēs, nebūtu tikusi atcelta nedz Berlines blokāde, nedz būtu bijusi iespējama saruna šanās Parīze."

Šis ASV ārlietu ministru paskaidrojums atrod plašu atbalsu amerikāņu presē. Visumā tonis tikpat piesardzīgs kā pirmajā dienā pēc Parizes komunikē publicēšanas. Ievados amerikāņu publicisti pasvītro nepieciešamību turpināt līdzšinējo ASV politikas kursu. Ja tas būs tikpat noteikts un stingrs kā līdz šim, saka Baltimore Sun, tad pēc zināma laika sarunas ar krieviem kļūs vēl vieglākas un būs iespējams atrisināt arī Vācijas jautājumu. Tādā pašā tonī ieturēta arī Londonas prese un angļu provinces politiskie laikraksti. Daily Telegraph sava ārpolitiskā redaktora ievadam licis virsrakstu „Nevis kauja, bet tikai izlūkgājiens". Parīzē četri ārlietu ministri esot tikai notaustījuši pretinieku, mēģinādami izpētīt viens otra īsto spēku un nodomus nākotnē. Iznākums bijis tas, ka Višinskis atzinis par labāku panākt pagaidu vienošanos un atstāt durvis vaļā turpmākām sarunām. ASV un Lielbritānijas pozicijas, sākot sarunas Parīzē, bijušas stiprākas vēl kā krieviem. Kamēr rietumnieku pusē aktivā stāvējis Atlantijas pakts, Rietumeiropas ūnija un Rietumvācijas valsts, Pad. savienība varējusi tam pretī likt tikai sen pārdzīvoto Potsdamas nolīgumu. Lielākais mīnuss Višinska konceptā bijis tas fakts, ka vācieši ir antikomūnistiski noskaņoti un baidās no krieviem. Arī angļi un amerikāņi nav iemīļoti, saka Daily Telegraph, bet vācu politiķi sen pārliecinājušies, ka ar rietumiem iespējams sastrādāt un ka Frankfurtē vai Hamburgā cilvēkus uz ielām nelaupa.

Glasgow Herald asprātīgi raksta, ka bistamākā kļūda būtu radīt tagad iespaidu, it kā Parīzes pagaidu saprašanās varētu ieilgt un nekādas komplikācijas nākotnē nebūtu gaidamas. „Ja mūsu ārpolitiķi pieļaus šādu noskaņojumu," saka lielais provinces laikraksts, „tad Parīzes konferences negatīvais ieguvums pārvērtīsies pozitīvā zaudējumā."

Ārlietu viceministrs Morisons apakšnamā paziņoja, ka tuvākā laikā angļu valdība izdos Balto grāmatu par Parizes konferenci. Zimīgi Morisons aicināja apakšnamā locekļus neskopoties ar jautājumiem valdībai par četru lielo apspriedēm Parīzē. Šis apstāklis norāda uz to, ka Londonā labprāt vēlētos pēc iespējas plaši un sīki darīt sabiedrībai zināmu Višinska izturēšanos un paņēmienus. Vai tie būs Maskavai glaimojoši un vairos tās prestīžu rietumos, stipri jāšaubas.

Rietumvācijā atjaunota brīvmurnieku organizācija

Frankfurte (NYHT). — Vēsturiskajā Frankfurtes Sv. Pāvila katedrālē pag. svētdien svinīgā ceremonijā atjaunota Vācijas brīvmurnieku organizācija. Sanāksmē piedalījās 51 Rietumvācijas un daudzu beļģu, franču, austriešu un dāņu ložu pārstāvji, kopā ap 600 delegātu. Formāli nodibināja jauno Vācijas „Lielo ložu", izvēlot par tās lielmeistaru Dr. Teodoru Fogeli, kāda tēraudrūpniecības koncerna direktoru Beireitā.

„Lielajā ložā" apvienotas 146 triju rietumzonu vietējās ložas, kas savukārt sadalas pa atsevišķām vācu valstīm un apriņķiem. Ievēlētā padome, kuŗas sēdeklis būs Frankfurtē un kas vadīs pašlaik reģistrēto 6700 brīvmūrnieku lietas. Padomju zonā bez tam esot 2000 un Berlinē 3000 brīvmūrnieku, bet tur viņu darbība vēl nav atļauta. Pirms Hitlera nākšanas pie varas Vācijā bijuši pavisam 70.000 brīvmūrnieku, pie kam šīs organizācijas mantības vērtība bijusi 200 milj. marku. Hitlera laikā organizācijas īpašumi konfiscēti un brīvmūrniekus vajāja līdzīgi žīdiem.

BULGĀRU KOMŪNISTI ATZĪSTAS NEVEIKSMĒ

Bulgāru komūnistu partija publicējusi rezolūciju, kuŗā norādīts, ka kollektīvizācija nav devusi cerētos panākumus. Pašvaldību papildvēlēšanās vairāk nekā 500 pagastos tā sauc. tautas frontes kandidāti ieguvuši mazāk par 50 proc. balsu. Visās minētajās vietās izsludinātas jaunas vēlēšanas. Daily Telegraph korespondents no Sofijas ziņo, ka bulgāru valdībai vēl joprojām nav izdevies salauzt zemniekus, kas visiem līdzekļiem pretojas savu saimniecību iekļaušanai kolhozos.

No visas pasaules īsumā

ASV senāta ārlietu komisijas priekšsēdis Toms Konnelijs žurnālistiem paskaidroja, ka kongress vēl šai periodā ratificēs Atlantijas paktu un piešķirs kredītus Rietumeiropas apbruņošanai. Informētas aprindas domā, ka kongresa locekļu uzskatu maiņu lielā mērā ietekmējusi nevienošanās Vācijas lietās.

Naktī uz trešdienu Dienvidjapānas piemeklēja ārkārtīgi spēcīgs taifuns, kāds nebija pierēdzēts kopš 10 gadiem. Vētras virpulis ierāvis dzelmē vairākus kuģus. Viens ar 100 pasažieriem nogrimā dažās minūtēs. Bojā aizgājušas 200 personas, pazudušas 1000.

Lavrentjevs vadīs ofensīvu PRET TITO

Pag. nedēļas beigās Belgradē bija paklīdušas valodas, ka kominforma valstis gatavojas pārtraukt diplomātiskās attieksmes ar Jugoslaviju. Informētas aprindas šo informāciju tomēr neuzskata par ticamu, sevišķi vēl tāpēc, ka, gluži negaidot, Belgradē atgriezies padomju vēstnieks Lavrentjevs. Jugoslavijā akreditētie rietumu diplomāti pārliecināti, ka Lavrentjeva atgriešanās izskaidrojama ar jauno kominfoma ofensīvu pret Tito režīmu. Maskava nolēmusi cīņu pret Jugoslaviju sākt arī no „iekšienes" un tāpēc likusi atgriezties savam vēstniekam, kam liela pieredze Jugoslavijas iekšējās lietās. Times speciālkorespondents Belgradē pārliecināts, ka kominforma ofensīvu pret Tito tagad vadīs Lavrentjevs. Rietumi ar lielu interesi gaida 28. jūniju, jo šajā dienā pirms gada kominforms publicēja savu rezolūciju, kuŗā Tito bija nosaukts par atkritēju.

Saimnieciskie spaidi pret Jugoslaviju pa to laiku turpinās paredzētajā kārtībā. Pēc Čechoslovakijas un Ungārijas tagad arī Rumānija pazinojusi, ka uzsaka savu tirdzniecisko līgumu ar jugoslaviem. Šī rīcība, pēc ārzemju saimniecisko speciālistu domām, drīzāk kaitēs rumāņiem nekā jugoslaviem, jo apgrozījumi abu valstu starpā bija niecīgi, pie kam Rumānija no Jugoslavijas ieveda svarīgas rūpniecības izejvielas.

Atbildot uz tirdzniecības līgumu uzteikšanu, jugoslavu komūnistu partijas oficiozs Borba norāda, ka Pad. savienības un satelitvalstu ieroču un citu rūpniecības ražojumu kvalitāte bijusi visai zema, salīdzinot ar rietumiem. No Polijas, Ungārijas un Čechoslovakijas ievestajiem motoriem un dīzeļiem bijusi tik zema kvalitāte, ka tā vispārī nebijusi lietojama.

Borbas raksts sevišķi interesants ar to, ka tajā pirmo reizi oficiāli piemin ieroču sūtījumus arī no rietumiem. Līdz šim, kā zināms, ASV un Lielbritānija uz Jugoslaviju sūtīja tikai tā sauc. „B" listes materiālus, starp citu benzīnu un metalus. Vēl pirms 2 mēnešiem, kad Belgradē ieradās vairāki Ņujorkas un Londonas banķieŗi, kā arī lielākās amerikāņu tērauda rūpniecības „Bethelem Steel Corp." pārstāvji, New York Herald Tribune Belgrades korespondents Gastons Koblencs savā ziņojuma pasvitroja, ka ieročus uz Jugoslaviju nesūtīs tik ilgi, kamēr Tito nebūs galīgi izšķirties par rietumu kursu.